

De bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht, indien deze dient te worden geschat.

Onderzoeksrapport betreffende de analyse van verschillende factoren ter bescherming van de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid bij de toepassing van de beleggingsleer

De bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht, indien deze dient te worden geschat.

Onderzoeksrapport betreffende de analyse van verschillende factoren ter bescherming van de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid bij de toepassing van de beleggingsleer.

Auteur: Marie Louise Navarro Martinez
Functie auteur: Juridisch onderzoekster
Studentnummer: 2009534
Soort object: Bachelor thesis

Opleiding: HBO -Rechten
Onderwijsinstelling: Juridische Hogeschool Avans-Fontys
Onderwijslocatie: 's-Hertogenbosch

Afstudeerperiode: september 2011 – januari 2012

Afstudeerorganisatie: Rechtbank Utrecht
Afstudeermentor: H. Brederode
1^e afstudeerdocent: G.A.F.M. van Schaaijk
2^e afstudeerdocent: A. van Doorn

Datum: 10 januari 2012

De omvang van het vergoedingsrecht

Voorwoord

In de periode vanaf 5 september 2011 tot en met 9 december 2011 liep ik mijn afstudeerstage bij de sector civiel van de rechtbank Utrecht. Deze stage heb ik gelopen in het kader van het afstuderen bij de opleiding HBO -Rechten aan de Juridische Hogeschool Avans-Fontys te 's-Hertogenbosch. Dit onderzoeksrapport is het eindresultaat van de afstudeeropdracht waaraan ik tijdens mijn stageperiode heb gewerkt.

Aangezien ik stage liep bij de sector civiel van de rechtbank in Utrecht zocht ik in het civiele recht naar een onderzoeksonderwerp. Om een onderwerp te vinden dat relevant is voor de beroepspraktijk ben ik gaan zoeken in nieuwe of toekomstige wetgeving. Daarnaast heb ik gekeken naar eerder gedane praktijkonderzoeken van studenten van de Juridische Hogeschool. In overleg met mijn afstudeerorganisatie heb ik zelf een opdracht bedacht en geformuleerd.

Het onderzoeksplan is de basis geweest voor het onderzoeksrapport. Door het maken van een onderzoeksplan werden lijnen uitgezet voor het verdere verloop van het onderzoek. Het onderzoeksplan vormde daarom een duidelijke richtlijn voor het maken van het rapport.

In het onderzoeksrapport wordt de wetgeving van het Burgerlijk Wetboek, specifiek de titels 6, 7 en 8 van Boek 1 behandeld. Deze wetgeving zal door de invoering van de Wet aanpassing wettelijk gemeenschap van goederen na 1 januari 2012 enkele veranderingen ondervinden. In het onderzoeksrapport zal zowel de oude als de nieuwe wetgeving worden besproken. Indien artikelen worden genoemd die door de invoering van de Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen zijn vernieuwd of toegevoegd, zullen deze worden gekenmerkt door (nieuw) achter het betreffende artikel van het Burgerlijk Wetboek te plaatsen. Op deze manier is het voor de lezer duidelijk of het nieuwe wetgeving of ongewijzigde wetgeving van het Burgerlijk Wetboek betreft.

De afstudeerperiode is een leerzame, interessante en enerverende periode waarin verschillende mensen een bijzondere rol hebben gespeeld.

Mijn dank gaat dan ook uit naar de volgende mensen die mij hebben gesteund en hulp hebben geboden tijdens het maken van het onderzoeksrapport. Allereerst wil ik mevrouw H. Brederode en mevrouw M. de Sain bedanken voor de zeer interessante afstudeerstage en de mogelijkheid en middelen die mij werden geboden om aan het onderzoeksrapport te werken. Daarnaast wil ik alle andere medewerkers van de afdeling civiele zaken van de rechtbank Utrecht bedanken voor hun openheid en professionaliteit. Tevens bedank ik mijn afstudeerdocente mevrouw G.A.F.M. van Schaaijk voor haar opbouwende commentaar en advies gedurende mijn afstudeertraject. Ten slotte wil ik mijn familie en vriend bedanken voor de morele steun en aanmoediging gedurende deze periode en het nalezen van mijn onderzoeksrapport.

Marie Louise Navarro Martinez,

Utrecht, januari 2012

De omvang van het vergoedingsrecht

Inhoudsopgave

Samenvatting

Hoofdstuk 1 Inleiding

- 1.1 De Rechtbank
- 1.2 Introductie: vergoedingsrechten in het huwelijksvermogensrecht
- 1.3 Probleembeschrijving
- 1.4 Onderwerp
- 1.5 Doelgroep
- 1.6 Doelstelling
- 1.7 Centrale vraag
- 1.8 Methode van onderzoek
- 1.9 Opbouw van de hoofdstukken

Hoofdstuk 2 De wetsgeschiedenis van het huwelijksvermogensrecht

- 2.1 De aanleidingen voor de heroverweging van het huwelijksvermogensrecht
 - 2.1.1 De concrete aanleiding
 - 2.1.2 De sociaal -economische maatschappelijke ontwikkelingen
- 2.2 De bedoeling van de wetgever met betrekking tot de beleggingsleer
- 2.3 Argumenten afgeleid van de wetsgeschiedenis

Hoofdstuk 3 De systematiek van het huwelijksvermogensrecht

- 3.1 Het burgerlijk recht
- 3.2 Het Burgerlijk Wetboek
 - 3.2.1 Personenrecht
 - 3.2.2 Vermogensrecht
 - 3.2.3 Gelaagde opbouw van het Burgerlijk Wetboek
- 3.3 Titels 6, 7 en 8 van Boek 1 BW
 - 3.3.1 Titel 6 van Boek 1 BW
 - 3.3.2 Titels 7 en 8 van Boek 1 BW
- 3.4 Vermogensverdeling bij huwelijk
 - 3.4.1 De wettelijke gemeenschap van goederen
 - 3.4.2 Huwelijkse voorwaarden
 - 3.4.3 Beperkte gemeenschap van goederen
- 3.5 Het begrip 'bestuur'
 - 3.5.1 Bestuursbevoegdheid privégoederen
 - 3.5.2 Bestuursbevoegdheid goederen van gemeenschap
 - 3.5.3 Toekomstig recht: bestuursbevoegdheid gemeenschapsgoederen
- 3.6 Argumenten afgeleid uit het systeem van het huwelijksvermogensrecht

Hoofdstuk 4 Het doel en de strekking beleggingsleer

- 4.1 Het recht op een vergoeding
- 4.2 Het vergoedingsrecht vanuit de beleggingsleer
 - 4.2.1 Wettelijke bepalingen beleggingsleer
 - 4.2.2 Vaststelling hoogte beleggingsleer
- 4.3 De strekking van de beleggingsleer
- 4.4 Doel en strekking regeling in de praktijk
 - 4.4.1 De maatschappelijk ontwikkelingen
 - 4.4.2 Strekking titel 6: rechten en verplichtingen echtgenoten
 - 4.4.3 Strekking titel 7: de wettelijke gemeenschap van goederen
 - 4.4.4 Strekking titel 8: huwelijkse voorwaarden
- 4.5 Strekking van de wet en de emancipatie van de vrouw
- 4.6 Argumenten afgeleid uit het systeem van het huwelijksvermogensrecht

De omvang van het vergoedingsrecht

Hoofdstuk 5 Complicatie bij toepassing beleggingsleer

- 5.1 De complicatie bij de toepassing van de beleggingsleer
- 5.2 Element in de wet ter voorkoming van vergoedingsrechten
- 5.3 Elementen buiten de wet om die bijdragen aan de complicatie
- 5.4 Het gevolg van de elementen
- 5.5 Argumenten afgeleid uit de complicatie bij toepassing beleggingsleer

Hoofdstuk 6 Waarborging rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid

- 6.1 Het belang van de interpretatiemethoden en redeneerwijzen
- 6.2 De interpretatiemethoden toegepast in het onderzoeksrapport
- 6.3 De wetshistorische interpretatiemethode
 - 6.3.1 De subjectieve bedoeling van de wetgever
 - 6.3.2 De objectieve bedoeling van de wetgever
- 6.4 De systematische interpretatiemethode
 - 6.4.1 Precedenten
- 6.5 De teleologische interpretatiemethode
- 6.6 Feiten spelen een belangrijke rol bij de toepassing van het recht
- 6.7 Rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid
- 6.8 Argumenten afgeleid uit de eisen rechtseenheid, -gelijkheid en -zekerheid.

Hoofdstuk 7 De conclusies en aanbevelingen

- 7.1 Rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid
 - 7.1.1 Het belang van de rechterlijke macht
 - 7.1.2 Het belang van de interpretatiemethoden en redeneerwijzen
 - 7.1.3 Het belang van vaste criteria, richtlijnen en formules
 - 7.1.4 Waarborging rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid
- 7.2 Complicatie bij vaststelling omvang vergoedingsrecht
 - 7.2.1 De redenen voor het ontstaan van de te verwachten complicatie
 - 7.2.2 Het gevolg van de te verwachten complicatie
 - 7.2.3 Waarborging van de fundamentele waarden bij het gevolg
- 7.3 Aanbeveling: hanteer een puntensysteem voor vaststelling nominale bedrag
- 7.4 Wetshistorische interpretatie
 - 7.4.1 Aanbeveling: bij nominaal bedrag waardeinstijgingen en -dalingen toepassen
- 7.5 Systematische interpretatie
 - 7.5.1 Aanbeveling: toepassen van een billijkheidscorrectie
- 7.6 Teleologische interpretatie
 - 7.6.1 Verschil tussen functie beleggingsleer en de algemene functie van de wet
 - 7.6.2 Functie beleggingsleer staat boven de algemene functie van de wet
 - 7.6.3 De functie beleggingsleer voldoet aan de maatschappelijke ontwikkelingen
 - 7.6.4 Aanbeveling: de economische zwakkere echtgenoot niet beschermen
- 7.7 De functie

Evaluatie

Bronnenlijst

Bijlage 1

De omvang van het vergoedingsrecht

Samenvatting

Het doel van dit onderzoeksrapport is om op uiterlijk 10 januari 2012 een onderzoeksrapport af te geven aan de sector civiel van de rechtbank te Utrecht waarin conclusies en aanbevelingen worden gegeven over richtlijn(en) en/of formule(s) voor de rechters met betrekking tot het schatten van de omvang van het vergoedingsrecht. Op deze manier kan de rechtbank de aanbevelingen verwerken in concrete richtlijn(en) en/of formule(s) en wordt daarmee een bijdrage geleverd aan de waarborging van de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid.

Het probleem dat heeft geleid tot de formulering van de bovenstaande doelstelling is de bepaling dat het vergoedingsrecht dient te worden geschat, indien deze niet kan worden vastgesteld. Het begrip 'geschat' is een ruim, vaag, onbepaald en open begrip. Het staat dus niet vast op welke manier de rechters de omvang van het vergoedingsrecht dienen te schatten. Rechters kunnen het schatten van de omvang van het vergoedingsrecht op eigen wijze interpreteren en deze op de zaak toepassen. Dit kan leiden tot verschillende schattingen in vergelijkbare zaken. Hierdoor weten de burgers niet waar zij aan toe zijn.

Door het hanteren van vaste criteria, richtlijnen of formules in de rechtspraak weten de burgers waar zij aan toe zijn (rechtszekerheid), worden de burgers gelijk behandeld (rechtsgelijkheid) en werken de rechters op dezelfde manier (rechtseenheid).

De rechters wordt aanbevolen om bij een schatting van de omvang van het vergoedingsrecht de formule: $N \times W \times B$ te hanteren.

De factor N in de formule staat voor: nominale waarde.

Bij de vaststelling van de nominale waarde dienen de rechters als uitgangspunt de informatie afkomstig van de echtgenoten te nemen. Vervolgens dienen de rechters de nominale waarde te specificeren met behulp van een vast puntensysteem. De rechters dienen bij het puntensysteem rekening te houden met de aard van de vermogensverschuiving en de mate waarin deze drukte op de benadeelde echtgenoot.

Uit de te verwachten complicatie van de beleggingsleer kan worden afgeleid dat door verschillende elementen de omvang van het vergoedingsrecht niet in alle gevallen kan worden vastgesteld. Daarom is in factor N een puntensysteem terug te zien, zodat de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid kan worden gewaarborgd.

De factor W in de formule staat voor: waardestijgingen en waardedalingen

De rechters dienen na vaststelling van de nominale waarde van het goed de waardestijgingen of waardedalingen mede ten gunste te laten komen van de geldschietende echtgenoot.

Uit de wetsgeschiedenis kan worden afgeleid dat bij de schatting van de omvang van het vergoedingsrecht de waardestijgingen en waardedalingen mede ten gunste dienen te komen van de geldschietende echtgenoot. Tevens bleek uit het doel en strekking van de beleggingsleer dat de economische zwakkere echtgenoot niet hoeft te worden beschermd. Daarom is in factor W deze economische medegerechtigdheid terug te zien.

De factor B in de formule staat voor: billijkheidscorrectie

De rechters dienen door toepassing van de billijkheidscorrectie de omvang van het vergoedingsrecht te verminderen, gelijk te laten blijven of te vermeerderen door vermenigvuldiging met de waarde 0,5, 1 of 1,5.

Uit de systematiek van de wet kan worden afgeleid dat bij de schatting van de omvang van het vergoedingsrecht de economische zwakkere echtgenoot dient te worden beschermd. Daarom is in factor B deze bescherming van de zwakkere echtgenoot terug te zien.

Hoofdstuk 1 Inleiding

Hoofdstuk 1 is het inleidende hoofdstuk van het onderzoeksrapport. In dit hoofdstuk zal de afstudeerorganisatie kort worden beschreven (paragraaf 1.1). Daarnaast zal een introductie worden gegeven over het onderwerp (paragraaf 1.2). Tevens zullen de probleembeschrijving (paragraaf 1.3), het onderzoeksonderwerp (paragraaf 1.4), de doelgroep (paragraaf 1.5) en de doelstelling (paragraaf 1.6) worden geïntroduceerd. Vervolgens zal de centrale vraag worden gesteld en zal deze worden toegelicht met de deelvragen (paragraaf 1.7). Tot slot zal de onderzoeksmethode (paragraaf 1.8) en de opbouw van het onderzoeksrapport (paragraaf 1.9) worden toegelicht.

1.1 De rechtbank

Het onderzoek wordt uitgevoerd bij de rechtbank te Utrecht. De rechtbank is gevestigd aan het Vrouwe Justitiaplein 1 in Utrecht.

De rechtbank is een officiële instantie die beslist over kwesties waar burgers onenigheid over hebben. (Rechts)personen, organisaties of bedrijven die van mening zijn dat hen onrecht is aangedaan, kunnen zich tot de rechtbank wenden met het verzoek om de zaak te behandelen. Daarnaast kan het Openbaar Ministerie zich tot de rechtbank wenden om een verdachte voor de rechter te brengen.

De rechtbank is het gerecht in eerste aanleg en is de eerste die de zaak in een gerechtelijke procedure inhoudelijk behandelt. De juridische conflicten kunnen ontstaan over verschillende onderwerpen en tussen verschillende partijen. Dit is de reden waarom de rechtspraak is opgedeeld in verschillende sectoren. Deze vier sectoren zijn de sector kanton, sector bestuursrecht, sector civiel recht en de sector strafrecht. Binnen deze sectoren van de rechtbank zijn er aparte afdelingen aanwezig, genaamd de kamers van de rechtbank. De procedure wordt gestart bij het rechtsgebied waaronder de zaak valt.¹

1.2 Introductie: vergoedingsrechten in het huwelijksvermogensrecht

Het huwelijksvermogensrecht regelt de vermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk. Deze gevolgen betreffen de onderlinge verhouding van de echtgenoten evenals de relatie die zij hebben tot derden. Er zijn verschillende regimes om het vermogen van de echtgenoten te regelen. De wettelijke gemeenschap van goederen en de huwelijkse voorwaarden zijn de in de wet opgenomen regimes.²

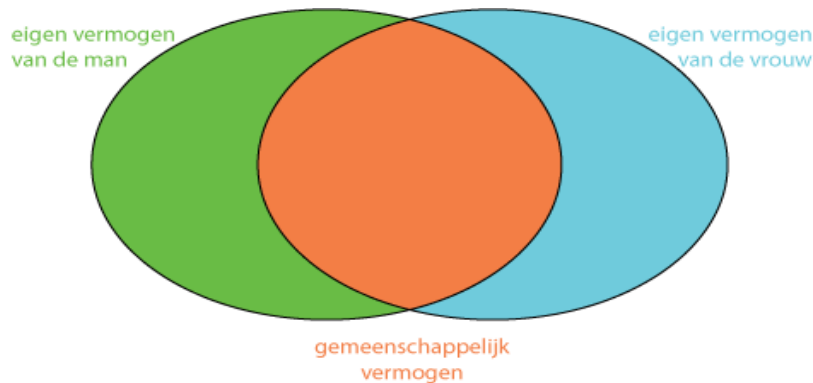
Echtgenoten die in gemeenschap van goederen zijn getrouwd kunnen vermogen bezitten dat buiten de gemeenschap valt. Vermogen dat buiten de gemeenschap valt, wordt het privévermogen van één van de echtgenoten genoemd. Deze kunnen, indien zij niet bij huwelijkse voorwaarden zijn opgesteld, onder andere ontstaan door een schenking of een erfenis die onder een uitsluitingsclausule is verkregen. De extreme variant van een huwelijk op grond van huwelijkse voorwaarden is de overeenkomst van huwelijkse voorwaarden met koude uitsluiting, waarbij geen enkele gemeenschap van goederen tussen de echtgenoten bestaat.

Er kunnen dus twee verschillende vermogens in het huwelijk aanwezig zijn: het privévermogen (van de man en/of de vrouw) en het gemeenschappelijk vermogen. In onderstaande afbeelding (figuur 1.1) zullen schematisch de twee vermogens binnen het huwelijk worden weergegeven.

¹ www.rijksoverheid.nl, site bezocht op 12 september 2011.

² Heida e.a. 2010, p. 101.

De omvang van het vergoedingsrecht

Figuur 1.1 De twee verschillende vermogens

Er kunnen vermogensverschuivingen tussen de verschillende vermogens plaatsvinden, waarbij uit het ene vermogen ten gunste van het andere vermogen, vermogen wordt onttrokken.³ Door deze verschuiving ontstaat er een vergoedingsplicht bij het vermogen dat hierdoor is begunstigd en ontstaat er een vergoedingsrecht bij het vermogen dat door de verschuiving is benadeeld. Het vergoedingsrecht is dus een recht dat de onttrekking uit het ene vermogen ten gunste van het andere vermogen corrigeert. Dit gebeurt doordat het vermogen dat door de verschuiving is begunstigd een vergoeding betaald aan het vermogen dat door de verschuiving is benadeeld.

In het huwelijksvermogensrecht kunnen dus vergoedingsrechten ontstaan door vermogensverschuivingen in een huwelijk.

1.3 Probleembeschrijving

De Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen treedt op 1 januari 2012 in werking. Door deze wet zullen de titels 6, 7 en 8 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (hierna genoemd: BW) worden gemoderniseerd. In de titels 6, 7 en 8 van Boek 1 BW wordt het huwelijksvermogensrecht behandeld.⁴

De invoering van de beleggingsleer bij de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht is één van de wijzigingen in het huwelijksvermogensrecht. Dit heeft tot gevolg dat bij een investering van de ene echtgenoot in het vermogen van de andere echtgenoot voortaan niet alleen de nominale waarde van deze investering dient te worden vergoed, maar ook de met die investering verkregen minderwaarde of meerwaarde.⁵

Het probleem is dat de omvang van het vergoedingsrecht bij toepassing van de beleggingsleer niet in alle gevallen kan worden vastgesteld. In artikel 1:87 lid 5 BW (nieuw) is bepaald dat wanneer het vergoedingsrecht niet kan worden vastgesteld het vergoedingsrecht dient te worden geschat. Het schatten van de omvang van het vergoedingsrecht is onbepaald en vaag, waardoor het onduidelijk is op welke wijze deze schatting door de rechters dient plaats te vinden.

Rechters kunnen het schatten van de omvang van het vergoedingsrecht op eigen wijze interpreteren en deze op de zaak toepassen. Dit kan leiden tot verschillende schattingen in vergelijkbare zaken. Door de verschillende uitspraken in vergelijkbare zaken weten de burgers niet waar zij aan toe zijn. Het uiteindelijke gevolg kan zijn dat de echtgenoten geen vertrouwen meer hebben in de rechtspraak.

³ www.gmw.nl, site bezocht op 3 oktober 2011.

⁴ Kraan 2008, p. 19.

⁵ *Kamerstukken II* 2002/03, 28 867, nr. 3, p. 31.

De omvang van het vergoedingsrecht

De schatting van de omvang van de vergoedingsrechten dient op dezelfde wijze plaats te vinden door middel van het toepassen van vaste criteria, richtlijn(en) en/of formule(s). Alvorens vaste criteria, richtlijnen en formules kunnen worden vastgesteld, dient eerst te worden vastgesteld hoe het begrip 'geschat' dient te worden geïnterpreteerd. In de rechtspraak worden bepaalde methoden van interpretatie regelmatig gebruikt bij het vaststellen van de betekenis van begrippen en rechtsregels in de wetgeving. Rechters rechtvaardigen met het gebruik van deze interpretatiemethoden hun overwegingen met betrekking tot de betekenis van de begrippen en rechtsregels in de wetgeving. Volgens Pontier zijn de meest gangbare interpretatiemethoden: de wetshistorische-, de systematische- en de teleologische interpretatiemethode.⁶

De bovengenoemde interpretatiemethoden zullen worden toegepast, zodat aanbevelingen voor vaste criteria, richtlijn(en) en/of formule(s) kunnen worden geanalyseerd uit deze verschillende interpretaties. Deze aanbevelingen voor de richtlijn(en) en/of formule(s) kan de rechtbank verwerken in concrete richtlijn(en) en/of formule(s). Op deze manier kan een bijdrage worden geleverd aan de waarborging van de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid bij het schatten van de omvang van het vergoedingsrecht door rechters.

1.4 Onderwerp

Het onderwerp van het onderzoeksrapport is de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht door middel van een schatting op grond van artikel 1:87 lid 5 BW (nieuw).

1.5 Doelgroep

Het onderzoeksrapport is geschreven voor de rechters werkzaam bij de rechtbank te Utrecht en alle andere rechters die te maken (kunnen) krijgen met zaken waarin de omvang van het vergoedingsrecht dient te worden bepaald door middel van een schatting op grond van artikel 1:87 lid 5 BW (nieuw).

1.6 Doelstelling

De doelstelling is om op uiterlijk 10 januari 2012 een onderzoeksrapport af te geven aan de sector civiel van de rechtbank te Utrecht waarin conclusies en aanbevelingen worden gegeven over richtlijn(en) en/of formule(s) voor de rechters met betrekking tot het schatten van de omvang van het vergoedingsrecht, zodat de rechtbank de aanbevelingen kan verwerken in concrete richtlijn(en) en/of formule(s) en daarmee een bijdrage kan leveren aan de waarborging van de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid.

1.7 Centrale vraag

De centrale vraag wordt beantwoord door aanbevelingen af te leiden uit de conclusies getrokken in het onderzoeksrapport. De centrale vraag luidt als volgt:

Welke aanbevelingen betreffende richtlijn(en) en/of formule(s) die de rechter kan hanteren bij een schatting van de omvang van het vergoedingsrecht zijn er af te leiden uit de analyse van de wetsgeschiedenis, de systematiek van het huwelijksvermogensrecht, doel en strekking van de regeling en de te verwachten complicatie bij de toepassing van de beleggingsleer, mede gelet op de eisen van rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid?

Voor de beantwoording van de centrale vraag zal gebruik worden gemaakt van de volgende deelvragen:

I. Wat zijn de redenen en argumenten geweest om de (huidige) titels 6, 7 en 8 van Boek 1 BW te moderniseren en wat is de gedachte van de wetgever geweest met de toepassing van de beleggingsleer?

⁶ Pontier 1998, p. 28, 30 en 31.

De omvang van het vergoedingsrecht

II. Wat is de systematiek van het huwelijksvermogensrecht en welke veranderingen hebben plaatsgevonden met betrekking tot de bestuursbevoegdheid?

III. Hoe ontstaan vergoedingsrechten en wat is het doel en strekking van de beleggingsleer in combinatie met de maatschappelijke ontwikkelingen?

IV. Welke elementen in de wet en buiten de wet om dragen bij aan de complicatie die kan ontstaan bij de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht door toepassing van de beleggingsleer?

V. Welke interpretatiemethoden en redeneerwijzen kan de rechter gebruiken om de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid te waarborgen? Wat is het verband tussen deze toepassing en de eisen van rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid?

1.8 Methode van onderzoek

Dit rapport betreft een praktijkgericht en kwalitatief juridisch onderzoek.

Voor de beantwoording van de deelvragen genoemd in paragraaf 1.7 is voornamelijk gebruik gemaakt van een rechtsbronnen- en literatuuronderzoek. De methode die is gebruikt voor dit onderzoek is de inhoudsanalyse. Hierbij is gebruik gemaakt van bestaand materiaal zoals de wet, jurisprudentie, literatuur, kamerstukken en rapporten.

Voor het maken van de onderzoeksopzet en de inleiding is voornamelijk gebruik gemaakt van empirisch onderzoek. Dit onderzoek is verricht door middel van gesprekken met teamleiders, rechters en medewerkers van de afdeling civiele zaken. Dit onderzoek is voornamelijk verricht voor het formuleren en de afbakening van het onderzoeksonderwerp.

De informatie en gegevens afkomstig van de verschillende bronnen worden verwerkt in het rapport. Allereerst worden de verscheidene wetsartikelen, jurisprudentie, literatuur, kamerstukken en rapporten doorgelezen en wordt de relevante informatie geselecteerd. De relevante informatie wordt vervolgens samengevat of geciteerd en opnieuw gestructureerd in het rapport. Deze informatie wordt vervolgens geanalyseerd waardoor de onderzoeker aanbevelingen kan geven ter voorkoming van het probleem in de toekomst en als het ware vooruitdenkt voor de rechters.

De informatie die is verwerkt in het onderzoeksrapport is controleerbaar, de bronnen staan vermeld in de voetnoten en in de literatuurlijst. De betrouwbaarheid van de informatie wordt gewaarborgd door toepassing van triangulatie. Daarnaast zijn de bronnen afkomstig van een betrouwbare auteur of kunnen de bronnen als vindplaatsen voor het geldende recht worden aangemerkt.⁷

1.9 Opbouw van de hoofdstukken

In dit hoofdstuk (hoofdstuk 1) is uiteengezet waar onderzoek naar is gedaan. Daarnaast is uitgelegd waarom en op welke wijze het onderzoek wordt uitgevoerd.

In hoofdstuk 2 wordt de wetsgeschiedenis besproken. Aan de Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen is een langdurige wetgevingsoperatie aan voorafgegaan. De bedoeling die de wetgever heeft gehad met de Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen, specifiek de beleggingsleer, kan worden achterhaald met behulp van deze parlementaire stukken. Wat de historische gedachte van de wetgever is, is van belang voor de analyse van de wetshistorische interpretatie in hoofdstuk 7. In hoofdstuk 2 worden

⁷ Van Schaaijk 2011, p. 79 -88.

De omvang van het vergoedingsrecht

argumenten gepresenteerd voor de aanbevelingen betreffende de formule(s) en/of richtlijn(en) die zijn afgeleid uit de wetsgeschiedenis.

In hoofdstuk 3 wordt het systeem van het huwelijksvermogensrecht besproken. Het uitgangspunt is dat er een samenhang bestaat tussen de verschillende in het wetboek voorkomende bepalingen. Deze samenhang is mede bepalend voor de betekenis van de begrippen en rechtsregels. Wat het systeem van het recht is, is van belang voor de analyse van de systematische interpretatie in hoofdstuk 7. In hoofdstuk 3 worden argumenten gepresenteerd voor de aanbevelingen betreffende de richtlijnen(en) en/of formule(s) die zijn afgeleid uit het systeem van het huwelijksvermogensrecht.

In hoofdstuk 4 wordt het doel en de strekking van de beleggingsleer besproken. Het uitgangspunt is dat aan rechtsnormen een bepaald doel of beginsel ten grondslag ligt en dat dit doel of beginsel bepalend is voor de interpretatie. Bij deze interpretatie dient rekening te worden gehouden met de maatschappelijke ontwikkelingen. Wat het doel en de strekking van de beleggingsleer is, is van belang voor de analyse van de teleologische interpretatie in hoofdstuk 7. In hoofdstuk 4 worden argumenten gepresenteerd voor de aanbevelingen betreffende de richtlijn(en) en/of formule(s) die zijn afgeleid uit het doel en strekking van de beleggingsleer.

In hoofdstuk 5 wordt de complicatie bij de toepassing van de beleggingsleer besproken. Bij de toepassing van de beleggingsleer kan de omvang van het vergoedingsrecht niet in alle gevallen worden vastgesteld. Het uitgangspunt is om de verschillende elementen die bijdragen aan deze complicatie in kaart te brengen. Dit is van belang, zodat de oorzaak van het probleem op deze manier kan worden vastgesteld. Daarnaast kan worden gekeken welke invloed deze elementen hebben op de complicatie, zodat kan worden geanalyseerd waarom de vaststelling van de omvang van het vergoedingsrecht gecompliceerd is. In dit hoofdstuk worden argumenten gepresenteerd voor de aanbevelingen betreffende de richtlijn(en) en/of formule(s) die zijn afgeleid uit de complicatie bij de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht.

De eisen van de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en de rechtszekerheid dienen als uitgangspunt te worden genomen bij het schatten van de omvang van het vergoedingsrecht. In hoofdstuk 6 worden de interpretatiemethoden besproken die zullen worden toegepast in dit onderzoeksrapport. Daarnaast wordt het verband besproken tussen deze verschillende interpretatiemethoden en de eisen van rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid. In dit hoofdstuk worden argumenten gepresenteerd voor de aanbevelingen betreffende de richtlijn(en) en/of formule(s) die zijn afgeleid uit de eisen van de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en de rechtszekerheid.

In hoofdstuk 7 worden aanbevelingen afgeleid uit de analyse van de wetsgeschiedenis, de systematiek van het huwelijksvermogensrecht en het doel en strekking van de regeling. Daarnaast worden uit de elementen die de te verwachten complicatie veroorzaken enkele aanbevelingen afgeleid. Tevens worden uit de eisen van rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid enkele aanbevelingen afgeleid. Tot slot wordt er op basis van deze aanbevelingen een formule gepresenteerd.⁸

⁸ Pontier 1998, p. 32-36.

Hoofdstuk 2 De wetsgeschiedenis van het huwelijksvermogensrecht

In hoofdstuk 2 wordt de wetsgeschiedenis besproken. De bedoeling die de wetgever heeft gehad met de Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen, specifiek de beleggingsleer, kan worden achterhaald met behulp van parlementaire stukken. Wat de historische gedachte van de wetgever is geweest met de beleggingsleer is van belang voor de analyse van de wetshistorische interpretatie in hoofdstuk 7.

Allereerst zullen de aanleidingen voor de heroverweging van het huwelijksvermogensrecht kort worden besproken (paragraaf 2.1). Vervolgens zal ten eerste de concrete aanleiding voor de heroverweging wordt toegelicht (paragraaf 2.1.1). Ten tweede zullen de redenen en argumenten worden besproken die vanuit de maatschappelijke ontwikkelingen tevens hebben geleid tot de heroverweging van het huwelijksvermogensrecht (paragraaf 2.1.2). Tevens zal de bedoeling die de wetgever had met de toepassing van de beleggingsleer worden toegelicht (paragraaf 2.2). Tot slot worden de argumenten gepresenteerd voor de aanbeveling betreffende de richtlijn(en) en/of formule(s) die kunnen worden afgeleid uit de wetsgeschiedenis (paragraaf 2.3).

2.1 De aanleidingen voor de heroverweging van het huwelijksvermogensrecht

De Eerste Kamer heeft op 12 april 2011 ingestemd met het wetsvoorstel tot aanpassing van de wettelijke gemeenschap van goederen. Door middel van de Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen worden de titels 6, 7 en 8 van Boek BW gemoderniseerd. Aan deze aanpassingen is een grote wetgevingsoperatie aan voorafgegaan.⁹

Door de intreding van het geregistreerd partnerschap in het Burgerlijk Wetboek en de maatschappelijke ontwikkelingen ten opzichte van de jaren vijftig werd de toezegging gedaan om een werkgroep onderzoek te laten verrichten naar de noodzaak van de heroverweging met betrekking tot het huwelijksvermogensrecht.¹⁰

De intreding van het geregistreerd partnerschap en de maatschappelijke ontwikkelingen die hebben geleid tot de modernisering van het huwelijksvermogensrecht worden in de onderstaande subparagrafen behandeld.

2.1.1 De concrete aanleiding

De concrete aanleiding voor de heroverweging van het huwelijksvermogensrecht was de behandeling in de Tweede Kamer van het wetsvoorstel betreffende de invoering van het geregistreerd partnerschap. Tijdens deze behandeling in de Tweede Kamer werd de vraag gesteld of voor het huidige huwelijksvermogensrecht geen heroverweging nodig werd geacht. Deze vraag werd voornamelijk gesteld omdat door de invoering van het geregistreerd partnerschap het toepassingsbereik van de regeling van het huwelijksvermogensrecht zou worden vergroot.¹¹

Door de bepaling neergelegd in artikel 80b van Boek 1 BW werd de regeling van het huwelijksvermogensrecht ook van toepassing verklaard op het geregistreerd partnerschap. In dit artikel is namelijk bepaald dat de titels 6 (rechten en verplichtingen van echtgenoten), 7 (de wettelijke gemeenschap van goederen) en 8 (huwelijksvoorwaarden) van het Burgerlijk Wetboek van overeenkomstige toepassing zijn verklaard op het geregistreerd partnerschap. De wetgever heeft er dus voor gekozen om de gevolgen van een geregistreerd partnerschap zoveel mogelijk in overeenstemming met die van het huwelijk te laten zijn.¹² Doordat de gevolgen van een huwelijk zijn verbonden aan een geregistreerd partnerschap waren de

⁹ *Kamerstukken II 2002/03*, 28 867, nr. 3, p. 5.

¹⁰ *Kamerstukken II 1999/00*, 27 084, nr. 3, p. 1.

¹¹ *Kamerstukken II 1999/00*, 27 084, nr. 3, p. 1.

¹² Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 116.

De omvang van het vergoedingsrecht

partners van gelijk geslacht voor het eerst in staat om de relatie op grond van de wet vast te leggen.¹³

2.1.2 De sociaal -economische maatschappelijke ontwikkelingen

Naast de invoering van het geregistreerd partnerschap werd de vraag tot heroverweging van het huwelijksvermogensrecht aangezet door de talrijke maatschappelijke ontwikkelingen die zich na de Tweede Wereldoorlog in Nederland hebben voorgedaan. Tevens werd met het wetsvoorstel tot aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen beoogd dat het huwelijksvermogensrecht dient te worden aangepast aan de maatschappelijke ontwikkelingen. Op een aantal relevante sociaal -economische ontwikkelingen zal worden ingegaan.

Allereerst kan de veranderende betekenis van het huwelijk als sociaal –economische maatschappelijke ontwikkeling worden aangemerkt. Het aantal huwelijken is namelijk sinds de jaren vijftig ten opzichte van het aantal inwoners sterk gedaald.

Daarnaast kan de leeftijd waarop mensen in het huwelijk treden als sociaal –economische maatschappelijke ontwikkeling worden aangemerkt. De leeftijd van de mensen die trouwen is ten opzichte van de jaren vijftig gestegen.

Tevens kan het aantal echtscheidingen als sociaal –economische maatschappelijke ontwikkeling worden aangemerkt. Indien mensen trouwen, is het niet meer vanzelfsprekend dat het huwelijk enkel wordt ontbonden door de dood van één van de echtgenoten.

Door de emancipatie van de vrouw blijven de vrouwen ook tijdens het huwelijk doorwerken en vermogen vergaren. Het blijven doorwerken van de vrouw kan ook als een sociaal –economische maatschappelijke ontwikkeling worden aangemerkt. Dit heeft ook te maken met de (economische) zelfstandigheid van de vrouw. Vrouwen willen ook tijdens het huwelijk hun eigen inkomen hebben.

Tot slot is kan de ontwikkeling dat personen die gaan trouwen steeds meer met een zekere zakelijke blik naar het huwelijk kijken ook als een sociaal –economische maatschappelijke ontwikkeling worden aangemerkt. Deze zakelijke kijk op het huwelijk is ook terug te zien in de stijging van het percentage huwelijken met huwelijkse voorwaarden. De mening dat het huwelijk in vermogensrechtelijk opzicht dient te leiden tot een volledige vermenging van vermogens is niet meer de standaardgedachte bij een ieder. Tevens is dit gezien de nuchtere blik op de realiteit, gezien het aantal echtscheidingen, niet meer vanzelfsprekend.¹⁴

2.2 De bedoeling van de wetgever met betrekking tot de beleggingsleer

Uit de parlementaire stukken blijkt dat de wetgever voor het komende recht (recht van toepassing vanaf 1 januari 2012) afstapt van de nominaliteitsleer met betrekking tot de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht. De (thans) geldende hoofdregel wordt vervangen. Bij de nominaliteitsleer geldt als hoofdregel dat een vergoedingsvordering een nominale vordering is waarover geen vergoeding voor het ter beschikking stellen (rente), is verschuldigd, tenzij op grond van een overeenkomst of uit de wet anders voortvloeit. Deze nominalistische visie wordt in het huwelijksvermogensrecht over het algemeen als onbillijk ervaren. Daarnaast is de nominalistische visie in de literatuur sterk bekritiseerd. Tot slot heeft de Hoge Raad in het arrest Kriek-Smit de nominaliteitsleer met betrekking tot de toepassing enigszins genuanceerd.

Uit de parlementaire stukken blijkt dat de wetgever de nominalistische visie vervangt door de beleggingsvisie, waarbij de beleggingsleer bij de bepaling van de omvang van het

¹³ *Kamerstukken II 1996/97*, 25 407, nr. 3, p. 6.

¹⁴ *Kamerstukken II 2002/03*, 28 867, nr. 3, p. 2, 12-14.

De omvang van het vergoedingsrecht

vergoedingsrecht dient te worden toegepast. Deze beleggingsvisie gaat uit van het in economische zin medegerechtigd zijn van de echtgenoten. De bedoeling van de wetgever met de toepassing van de beleggingsleer is om bij vergoedingsrechten de waardeinstijgingen en de waardedalingen mede ten gunste of ten laste van de geldschietende echtgenoot te laten komen. In de ogen van de wetgever is er dan sprake van een stelsel van evenredige verrekening.

Uit de parlementaire stukken blijkt dat er één duidelijke onderlinge bedoeling bij de wetgever is met betrekking tot de toepassing van de beleggingsleer bij de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht. Het uitgangspunt van het wetsvoorstel met betrekking tot de beleggingsleer wordt ook in de literatuur slechts door weinig schrijvers bestreden. De op de andere punten kritische Van der Brught, Luijten en Meijer erkennen dat de oorspronkelijke nominaliteitsleer dient te worden vervangen door het stelsel van evenredige verrekening, waarbij waardeinstijgingen en waardedalingen mede ten gunste of ten nadele van de geldschietende echtgenoot dienen te komen.

Uit de parlementaire stukken blijkt dat de vaststelling van de omvang van het vergoedingsrecht bij de toepassing van de beleggingsleer afhankelijk is van diverse elementen. Deze neemt hierbij mede in aanmerking dat de benodigde gegevens met betrekking tot de betalingen en waarderingen thans meer dan vroeger bij de echtgenoten voorhanden kunnen blijven of nagegaan kunnen worden. Hierbij dient onder andere te worden gedacht aan de WOZ- waarderingen en de gegevens uit de belastingaangiften. Hierdoor kan het beloop van een vergoedingsrecht in veel gevallen met redelijke nauwkeurigheid worden vastgesteld.

Uit de parlementaire stukken blijkt dat in bepaalde gevallen de nauwkeurige vaststelling niet mogelijk is. Dit geldt voor de gevallen waarin meerdere elementen een rol spelen en bepaalde gegevens niet meer precies kunnen worden achterhaald. De wetgever stelt dat voor dergelijke gevallen een globalere benadering gerechtvaardigd kan zijn. In artikel 1:87 lid 5 BW (nieuw) wordt daarom bepaald dat indien de omvang van het vergoedingsrecht op grond van de daaraan voorafgaande leden niet nauwkeurig kan worden vastgesteld, deze dient te worden geschat.

Volgens de wetgever wordt een soortgelijke bepaling aangetroffen in de tweede zin van artikel 6:97 BW voor de omvang van wettelijke verplichtingen tot schadevergoeding. In deze bepaling kunnen ook uiteenlopende elementen een rol spelen, die zich niet altijd met nauwkeurigheid laten vaststellen. De wetgever verwacht dat in de praktijk artikel 1:87 lid 5 BW (nieuw) van nut zal kunnen zijn, aangezien met de bepaling in de tweede zin van artikel 6:97 BW in de praktijk ook goede ervaringen zijn opgedaan.¹⁵

2.3 Argumenten afgeleid uit de wetsgeschiedenis

Uit de informatie afkomstig van dit hoofdstuk kan worden afgeleid uit de wetsgeschiedenis dat bij een schatting van de omvang van het vergoedingsrecht de waardeinstijgingen en de waardedalingen mede ten gunste of ten laste dienen te komen van de geldschietende echtgenoot.

Het eerste argument is dat de wetgever bij de toepassing van de beleggingsleer uit gaat van het in economische zin medegerechtigd zijn van de echtgenoten. Het tweede argument is dat deze in economische zin medegerechtigdheid is terug te zien in de waardeinstijgingen en waardedalingen die ten gunste en ten nadele van de geldschietende echtgenoot dienen toe te komen. Het derde argument is dat de wetgever één duidelijke onderlinge bedoeling heeft met betrekking tot de toepassing van de beleggingsleer bij de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht.

¹⁵ *Kamerstukken II 2002/03, 28 867, nr. 9, p.15-19.; Kamerstukken II 2002/03, 28 867, nr. 3, p. 2, 27-33.*

Hoofdstuk 3 De systematiek van het huwelijksvermogensrecht

In hoofdstuk 3 wordt het systeem van het huwelijksvermogensrecht besproken. Het uitgangspunt is dat er een samenhang bestaat tussen de verschillende in het wetboek voorkomende bepalingen. Deze samenhang is mede bepalend voor de betekenis van de begrippen en rechtsregels. Wat het systeem van het recht is, is van belang voor de analyse van de systematische interpretatie in hoofdstuk 7.

De systematiek van het huwelijksvermogensrecht houdt in dat de woorden in een wettelijke bepaling onderdeel zijn van het geheel van de wettelijke bepaling. De wettelijke bepaling is dan weer een onderdeel van een wettelijke regeling. Vervolgens is deze wettelijke regeling weer een onderdeel van een wet. De wet kan dan een onderdeel vormen van een wetboek. Tot slot kunnen bepaalde wetboeken weer onder een bepaald rechtsgebied vallen.¹⁶

De rechter kan bij de uitleg van begrippen en rechtsregels de betekenis van de daarin gebezigde woorden ontleenen aan de systematiek van het recht als systeem. De betekenis kan onder andere worden ontleend aan de plaats van het woord in de rechtsregel of aan de samenhang van de betreffende rechtsregel met de andere rechtsregels binnen de wet. De rechter probeert door de betekenis van de woorden te koppelen aan het systeem van de wet de eenheid binnen de wetgeving te waarborgen. De bepalingen vormen een geheel en deze samenhang dient daarom ook te worden teruggevonden in de betekenis van de bepalingen.¹⁷

In dit hoofdstuk zal allereerst een introductie worden gegeven betreffende het burgerlijk recht (paragraaf 3.1). Vervolgens zal worden ingegaan op de inhoud en de verdeling van de boeken in het Burgerlijk Wetboek en wordt de gelaagde structuur uitgelegd (paragraaf 3.2). Daarnaast zal specifiek worden ingegaan op de inhoud van de titels 6, 7 en 8 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (paragraaf 3.3). Tevens worden kort de verschillende stelsels om het vermogen te regelen in het geval van een huwelijksvoltrekking worden besproken (paragraaf 3.4). De bestuursregeling en de veranderingen na intreding van de Wet aanpassing wettelijke goederen worden besproken (paragraaf 3.5). Tot slot worden de argumenten gepresenteerd voor de aanbevelingen betreffende de richtlijn(en) en/of formule(s) die kunnen worden afgeleid uit het systeem van het huwelijksvermogensrecht (paragraaf 3.6).

3.1 Het burgerlijk recht

In de Grondwet is bepaald dat de wet het bestuursrecht, burgerlijk recht, het strafrecht en het burgerlijk- en strafprocesrecht regelt.¹⁸ Het publiekrecht -waaronder het strafrecht en het bestuursrecht vallen - regelt de betrekkingen tussen de overheid en de burger. In tegenstelling tot het publiekrecht waarbij de relatie tussen burger en overheid het middelpunt is, is in het privaatrecht de relatie tussen de burgers onderling van belang.¹⁹

In het Burgerlijk Wetboek wordt het burgerlijk recht - ook wel civiel recht of privaatrecht - geregeld, dat de onderlinge verhoudingen tussen personen beschrijft. Het burgerlijk recht kent een materieel en formeel deel.

Het materiële burgerlijk recht beschrijft de inhoud van het burgerlijk recht, inhoudende de rechten en plichten van de partijen. Deze inhoudelijke regels zijn voor een groot deel terug te vinden in het Burgerlijk Wetboek.

¹⁶ Smith 2007, p. 159.

¹⁷ Pontier 1998, p 33.

¹⁸ Artikel 107 GW.

¹⁹ Timmer & Paffen 2008, p 33.

De omvang van het vergoedingsrecht

Het burgerlijk procesrecht is het formele deel van het burgerlijk recht en beschrijft de wijze waarop het materieel burgerlijk recht dient te worden gehandhaafd. Deze procesrechtelijke regels zijn voornamelijk terug te vinden in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.²⁰ Tot slot is er naast de onderverdeling van het Nederlandse privaatrecht ook een zelfstandig gebied, genaamd het internationaal privaatrecht, dat de verhouding regelt tussen de burgers van verschillende landen.

3.2 Het Burgerlijk Wetboek

Her Burgerlijk Wetboek is de meest omvattende wet op privaatrechtelijk gebied. Het Burgerlijk Wetboek bepaalt daarom voor een groot deel de onderlinge rechten en plichten van burgers. Dit materiële burgerlijk recht is te verdelen in een gedeelte met betrekking tot het personenrecht en een gedeelte met betrekking tot het vermogensrecht.²¹

Kenmerkend voor het wetboek is dan ook het onderscheid tussen het personenrecht (Boeken 1-2) en het vermogensrecht (Boeken 3-8). Het vermogensrecht valt uiteen in een algemeen deel (Boeken 3-6) en een bijzonder deel (Boeken 7-8). Tot slot gevolgd door het internationaal privaatrecht (Boek 10).²²

3.2.1 Personenrecht

Het Personenrecht bepaalt wie er in het privaatrecht drager kunnen zijn van rechten plichten. Het personenrecht kan worden onderverdeeld in het personen- en familierecht en het rechtspersonenrecht.

Het personen- en familierecht bepaalt de regels die gelden voor natuurlijke personen. De codificatie van het personen- en familierecht bevindt zich grotendeels in Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en bevat onder andere bepalingen over het huwelijk of geregistreerd partnerschap, echtscheiding, minderjarigheid en curatele.

Het rechtspersonenrecht bepaalt de regels voor rechtspersonen (onder andere verenigingen, vennootschappen en stichtingen), die met betrekking tot het vermogensrecht gelijk staan met een natuurlijk persoon.²³ Dit betekent dat deze rechtspersonen als natuurlijke personen aan het rechtsverkeer kunnen deelnemen, behoudens uitzonderingen in de wet.²⁴ De codificatie bevindt zich in Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

3.2.2 Vermogensrecht

Het vermogensrecht kan op grond van de verschillende boeken in het Burgerlijk Wetboek worden gecategoriseerd in verbintenissenrecht, erfrecht en goederenrecht.

In Boek 3 bevindt zich de codificatie van het algemene gedeelte van het vermogensrecht. Dit betekent dat deze bepalingen niet van toepassing zijn op het personenrecht, maar door de werking van enkele schakelbepalingen kunnen deze van overeenkomstige toepassing worden verklaard. Het wetboek kent dus geen afzonderlijk voor vermogens- en personenrecht geldend algemeen deel, maar dit wordt door enkele schakelbepalingen in Boek 3 geregeld.

In Boek 3, evenals Boek 5, zijn goederenrechtelijke bepalingen opgenomen. De maatstaf betreffende de plaatsing van bepalingen in Boek 3 of Boek 5 is gelegen in het verschil tussen goederen en zaken.²⁵ Goederen zijn alle zaken en alle vermogensrechten. Het begrip goed

²⁰ Janssen 2007, p. 19, 29 en 30.

²¹ Timmer & Paffen 2008, p 34, 39.

²² Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 1.

²³ Timmer & Paffen 2008, p 34.

²⁴ Artikel 2:5 BW.

²⁵ Nieuwenhuis e.a. 2011, p.1587.

De omvang van het vergoedingsrecht

is dus een overkoepelende aanduiding.²⁶ Een zaak is gedefinieerd als een voor menselijke beheersing vatbare stoffelijke objecten. Het begrip zaak wordt gezien in vergelijking met het begrip goed als een enger begrip en wordt omschreven als een stoffelijk voorwerp, vatbaar voor bezit.²⁷ In Boek 3 zijn de rechtsverhoudingen met betrekking tot de goederen en in Boek 5 zijn de rechtsverhoudingen met betrekking tot de zaken gecodificeerd.²⁸

De codificatie van het erfrecht bevindt zich in het vierde Boek. In Boek 4 staan de wettelijke bepalingen die de overgang van het vermogen van een overleden persoon (erflater) op een of meer natuurlijk personen en/of rechtspersonen regelt. Deze zogenaamde erfopvolging is een verkrijging van goederen onder algemene titel op grond van artikel 3:80 lid 2 BW. Het erfrecht bevat, evenals Boek 3, bepalingen die voor alle goederen van belang kunnen zijn. Deze bepalingen zijn echter alleen van toepassing bij één situatie, genaamd de overgang van goederen en schulden na overlijden.²⁹

Zoals reeds is aangegeven, zijn in Boek 5 de rechten die slechts kunnen bestaan op zaken³⁰ gecodificeerd. Een zakelijk recht is een absoluut recht op een zaak en heeft als kenmerk dat het zaaksgevolg heeft. Dit betekent dat het recht op de zaak blijft rusten ongeacht wie de zaak in handen heeft. Daarnaast betekent absoluut recht dat de werking zich tegenover iedereen bevindt.³¹ Het belangrijkste zakelijke recht is eigendom³².

Een aantal absolute rechten (overdracht, bezit, pand en hypotheek) kunnen zich zowel op zaken als vermogensrechten bevinden. Deze worden behandeld in Boek 3.³³

In Boek 6 is het algemeen gedeelte van het verbintenissenrecht gecodificeerd. In Boek 6 wordt onder andere geregeld hoe een overeenkomst tot stand komt³⁴ en wanneer er sprake is van een onrechtmatige daad³⁵.

De Boeken 7, 7A en 8 bevindt zich de codificatie voor overeenkomsten die in de praktijk veelvuldig voorkomen.

In Boek 7 zijn de bepalingen over bijzondere overeenkomsten gecodificeerd. Deze overeenkomsten worden als bijzonder benoemd omdat het niet gaat in dit hoofdstuk om algemene overeenkomsten, maar om overeenkomsten met een specifiek onderwerp, zoals arbeidsovereenkomsten, huurovereenkomsten of koopovereenkomsten.

In Boek 7A is het vervolg van de bepalingen over de bijzondere overeenkomsten gecodificeerd. Dit boek bevat specifieke regels onder andere over verbruikleen en koop op afbetaling.³⁶

Verbruikleen is een overeenkomst waarbij de ene partij aan de andere partij verbruikbare goederen van een bepaalde hoeveelheid heeft uitgeleend om het te verbruiken, maar de uitlener dient evenveel van wat hij heeft uitgeleend van gelijk hoeveelheid en soort terug te krijgen.³⁷ Bij de situatie waarbij de ene partij aan de andere partij een fles wijn leent is er sprake van verbruikleen, omdat de andere partij de fles wijn verbruikt door hem op te

²⁶ Artikel 3:1 BW.

²⁷ Artikel 3:2 BW.

²⁸ Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 1587.

²⁹ Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 1937.

³⁰ Artikel 3:2 BW.

³¹ Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 2263.

³² Artikel 5:1 BW.

³³ Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 2263.

³⁴ Artikel 6:217 lid 1 BW.

³⁵ Artikel 6:162 BW.

³⁶ Timmer & Paffen 2008, p. 41, 42 en 44.

³⁷ Artikel 7A:1791 BW.

De omvang van het vergoedingsrecht

drinken, maar de volgende dag een andere fles wijn van gelijke waarde aan de uitlener heeft teruggegeven.³⁸

Koop op afbetaling is een overeenkomst waarbij de partijen overeenkomen dat de koopprijs wordt betaald in termijnen nadat de verkochte zaak aan de koper is geleverd.³⁹

In Boek 8 is tevens een vervolg van bepalingen over bijzondere overeenkomsten, maar specifiek gericht op het verkeer en het goederen- en personenvervoer over de weg, over zee of door de lucht.⁴⁰

In Boek 10 is het internationaal privaatrecht gecodificeerd.⁴¹ Boek 10 treedt op 1 januari 2010 in werking en bevat een aantal regelingen van materieel internationaal privaatrecht, genaamd conflictenrecht. In Boek 10 staat de vraag centraal welk rechtsstelsel dient te worden toegepast op een privaatrechtelijke rechtsbetrekking waarbij een of meer verschillende staten zijn betrokken. Dit kan zijn indien partijen in verschillende landen hun gewone verblijfplaats hebben of omdat er een verkeersongeval in het buitenland heeft plaatsgevonden. De rechtsregels waaruit het conflictenrecht bestaat dienen conflict- of verwijzingsregels te worden genoemd. Deze regels geven aan welk nationaal recht dient te worden toegepast bij privaatrechtelijke rechtsverhoudingen met internationale grensoverschrijdende elementen.⁴²

3.2.3 Gelaagde opbouw van het Burgerlijk Wetboek

Het Burgerlijk Wetboek heeft een gelaagde opbouw. Bij deze opbouw van het Burgerlijk Wetboek worden eerst de algemene regels gegeven die voor een bepaald onderwerp gelden, waarna de regels voor de meer specifieke situaties worden gegeven.

Als voorbeeld kan de arbeidsovereenkomst worden genomen. Bij een arbeidsovereenkomst gaat het Burgerlijk Wetboek van algemene regels naar specifiekere regels door allereerst in Boek 1 de regels te geven die algemeen gelden voor natuurlijke personen, gevolgd door Boek 2 met de algemene regels voor rechtspersonen. Deze algemene regels gelden voor mogelijke partijen bij een arbeidsovereenkomst. Daarnaast is de arbeidsovereenkomst een overeenkomst die op grond van artikel 6:217 BW tot stand is gekomen door aanbod en aanvaarding. In Boek 6 zijn de algemene regels voor overeenkomsten te vinden. Aangezien de overeenkomst een rechtshandeling is, staan in Boek 3 de algemene regels voor rechtshandelingen. De regels die in het bijzonder van toepassing zijn op de arbeidsovereenkomst doordat bij deze overeenkomst het verrichten van arbeid tegen loon op grond van artikel 7:610 lid 1 BW is vastgesteld, zijn terug te vinden in Boek 7.

Doordat er meerdere regelingen uit verschillende boeken van toepassing zijn op een onderwerp heeft het Burgerlijk Wetboek een gelaagde structuur. De gelaagde structuur gaat van algemeen naar bijzonder omdat de regels gedetailleerder worden naarmate de regels dieper gelegen liggen in het Burgerlijk Wetboek.

De boeken in het Burgerlijk Wetboek zijn onderverdeeld in titels. Deze titels kunnen worden onderverdeeld in afdelingen. Tot slot kan een afdeling verder worden onderverdeeld in paragrafen.⁴³

³⁸ Timmer & Paffen 2008, p. 42.

³⁹ Artikel 7A:1576 lid 1 BW.

⁴⁰ Timmer & Paffen 2008, p. 42.

⁴¹ Stb. 2011, 272.

⁴² Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 4789.

⁴³ Timmer & Paffen 2008, p. 43, 44.

De omvang van het vergoedingsrecht

3.3 Titels 6, 7 en 8 van Boek 1 BW

De vermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk worden geregeld in de titels 6, 7 en 8 van Boek 1 BW.⁴⁴ Door de Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen worden een aantal bepalingen in de titels 6, 7 en 8 van Boek 1 BW aangepast of toegevoegd. In elke titel worden regels met betrekking tot andere onderwerpen met betrekking tot het huwelijksvermogensrecht behandeld.

3.3.1 Titel 6 van Boek 1 BW

Voor elk huwelijk en elk geregistreerd partnerschap gelden de bepalingen van titel 6 boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, genaamd 'Rechten en verplichtingen van echtgenoten'.⁴⁵ De regels genoemd in titel 6 gelden ongeacht het stelsel van huwelijksvermogensrecht dat tussen de echtgenoten van kracht is. De bepalingen genoemd in deze titel zijn in beginsel dus van toepassing op alle huwelijken ongeacht er huwelijkse voorwaarden zijn opgesteld. Van deze dwingendrechtelijke bepalingen kan alleen worden afgeweken indien de wetgever dit specifiek in het artikel kenbaar heeft gemaakt.

In titel 6 worden de onderhoudsverplichtingen van de echtgenoten tegenover elkaar behandeld. Tevens wordt de aansprakelijkheid van de echtgenoten voor bepaalde schulden geregeld. Daarnaast worden onder andere de gevallen genoemd waarin een echtgenoot voor het aangaan van een rechtshandeling toestemming nodig heeft van de andere echtgenoot. Tot slot wordt het begrip bestuur uitgelegd.

3.3.2 Titels 7 en 8 van Boek 1 BW

De titels 7 en 8 hebben betrekking op de stelsels van huwelijksvermogensrecht. Het stelsel van een huwelijk kan als gevolg van de wet gelden of bij huwelijkse voorwaarden zijn overeengekomen.⁴⁶

De wettelijke gemeenschap van goederen (zie voor uitleg paragraaf 3.4.1) wordt geregeld in de zevende titel van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek. Deze titel is onderverdeeld in 4 afdelingen.

In de eerste afdeling worden de baten en de schulden van de gemeenschap geregeld. Daarnaast worden in de tweede afdeling de regels over het bestuur van de gemeenschapsgoederen bepaald. Vervolgens wordt de ontbinding van de gemeenschap geregeld in de derde afdeling. In deze afdeling wordt onder andere bepaald door welke oorzaken de huwelijksgemeenschap wordt ontbonden en op welke wijze deze ontbonden gemeenschap dient te worden verdeeld. Tevens wordt bepaald welke gevolgen de ontbinding heeft voor de aansprakelijkheid en de draagplicht van de echtgenoten. Tot slot wordt bepaald welke mogelijkheden ieder van de echtgenoten heeft om na ontbinding afstand van de gemeenschap te doen.⁴⁷

Het huwelijk met huwelijkse voorwaarden (zie voor uitleg 3.4.2) worden geregeld in de achtste titel van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek. Deze titel is onderverdeeld in drie afdelingen, waarbij de tweede afdeling is verdeeld in drie paragrafen.

Titel 8 bevat drie groepen van bepalingen. Allereerst de bepalingen die voor alle huwelijkse voorwaarden gelden. Daarnaast bepalingen die van toepassing zijn indien echtgenoten voor een wettelijk keuzestelsel hebben gekozen. Tot slot zijn er bepalingen te vinden in afdeling 2 die van toepassing op in huwelijke voorwaarden opgenomen verrekenbedingen.⁴⁸

⁴⁴ Kraan 2008, p. 23.

⁴⁵ Van Mourik 2009, p. 63.

⁴⁶ Kraan 2008, p. 23.

⁴⁷ Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 153, 163.

⁴⁸ Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 183.

De omvang van het vergoedingsrecht

3.4 Vermogensverdeling bij huwelijk

Het huwelijksvermogensrecht regelt de vermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk. Deze betreffen de onderlinge verhouding van de echtgenoten evenals de relatie die zij hebben tot derden. Bij echtscheiding eindigen de regels van het huwelijksvermogensrecht en kunnen de echtgenoten overgaan tot de afwikkeling van de vermogensrechtelijke verhouding die tussen de partners bestaat.⁴⁹

Er zijn verschillende stelsels om het vermogen te regelen na de huwelijksvoltrekking. Het belangrijkste onderscheid kan worden gemaakt tussen de huwelijken op grond van de wettelijke gemeenschap van goederen en huwelijken op grond van huwelijkse voorwaarden.

3.4.1 De wettelijke gemeenschap van goederen

In artikel 1:93 BW is bepaald dat de zevende titel van rechtswege op alle echtgenoten, na de voltrekking van het huwelijk, van toepassing is. Echtgenoten kunnen van de wettelijke gemeenschap van goederen afwijken door huwelijkse voorwaarden op te stellen.⁵⁰ Dit betekent dat wanneer partners een huwelijk aangaan zonder vooraf bij notariële akte huwelijkse voorwaarden te hebben gemaakt, zij van rechtswege getrouwd zijn in wettelijke gemeenschap van goederen.⁵¹

Aan het uitgangspunt dat de goederenrechtelijke gemeenschap het wettelijk uitgangspunt is, verandert niet door de Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen op grond van artikel 1:93 BW (nieuw).⁵²

3.4.2 Huwelijkse voorwaarden

Om te voorkomen dat door het aangaan van een huwelijk, een wettelijke gemeenschap van goederen ontstaat, is het mogelijk voorafgaand aan het huwelijk bij notariële akte huwelijkse voorwaarden op te maken.⁵³ Partijen kunnen bij huwelijkse voorwaarden afwijken, mits die voorwaarden niet met dwingende wetsbepalingen, de goede zeden, of de openbare orde in strijd zijn.⁵⁴

3.4.3 Beperkte gemeenschap van goederen

Deze twee beperkte gemeenschappen van goederen zijn de gemeenschap van vruchten en inkomsten en de gemeenschap van winst en verlies. De artikelen 1:123 t/m 128, bevatten de regeling van deze twee beperkte gemeenschappen, maar komen door een wijziging na 1 januari 2012 te vervallen.

Het is gezien het uiterst geringe percentage huwelijkse voorwaarden, waarin jaarlijks voor één van beide stelsels wordt gekozen niet langer nodig de beide stelsels, waarvoor bij huwelijkse voorwaarden kan worden gekozen, te handhaven. Daarnaast wordt overigens benadrukt dat aanstaande echtgenoten vrij zijn om een dergelijk stelsel alsnog overeen te komen. Tot slot wordt hierop toegelicht dat de huwelijkse voorwaarden echter in dit geval dienen te worden uitgeschreven.⁵⁵

3.5 Het begrip 'bestuur'

Het begrip 'bestuur' is in het Burgerlijk Wetboek terug te vinden in titel 1.6 en is daarom van toepassing op alle echtgenoten.

Op grond van artikel 1: 90 lid 2 BW luidt de omschrijving van het begrip 'bestuur' als volgt:

⁴⁹ Heida e.a. 2010, p. 101.

⁵⁰ Artikel 1:93 BW.

⁵¹ Van Dinteren 2011, p. 10.

⁵² Nieuwenhuis e.a. 2011, p.155.

⁵³ Van Dinteren 2011, p 12.

⁵⁴ Artikel 1:121 lid 1 BW.

⁵⁵ *Kamerstukken II* 2002/03, 28 867, nr. 3, p. 48.

De omvang van het vergoedingsrecht

“Het bestuur van een echtgenoot over een goed omvat de uitoefening, met uitsluiting van de andere echtgenoot, van de daaraan verbonden bevoegdheden, daaronder begrepen de bevoegdheid tot beschikking en de bevoegdheid om ten aanzien van dat goed feitelijke handelingen te verrichten en toe te laten, onverminderd de bevoegdheden tot genot en gebruik die de andere echtgenoot overeenkomstig de huwelijksverhouding toekomen.”⁵⁶

Het tweede lid van het artikel geeft een omschrijving van het begrip ‘bestuur’. Ten eerste wordt bepaald dat het bestuur de uitoefening van bepaalde bevoegdheden, met uitzondering van de andere echtgenoot, inhoudt. Dit betekent dat het bij het bestuur gaat om handelingen die exclusief aan de bevoegde echtgenoot toekomen. Vervolgens worden deze bevoegdheden benoemd.

Het verrichten en het toelaten van feitelijke handelingen is een bevoegdheid dat expliciet wordt genoemd. Bij het verrichten van feitelijke handelingen heeft de bestuursbevoegde echtgenoot menselijke handelingen verricht met een niet beoogd rechtsgevolg. Bij de bevoegdheid van het toelaten van feitelijke handelingen heeft de niet- bestuursbevoegde echtgenoot met betrekking tot een goed een overeenkomst gesloten. De bestuursbevoegde echtgenoot kan dan zijn bevoegdheid gebruiken om de uitvoering van de overeenkomst te verhinderen.

Daarnaast wordt als bevoegdheid het beschikken van het goed expliciet genoemd. De beschikkingsbevoegdheid houdt in dat de bestuursbevoegde echtgenoot vrijelijk over een goed kan beschikken. Indien een echtgenoot beschikkingsbevoegd is, kan slechts deze persoon de rechten op een goed aan een ander overdragen.

Tot slot worden er expliciet benoemd dat de bovengenoemde bevoegdheden de bestuursbevoegde echtgenoot toekomen, ondanks de bevoegdheden van genot en gebruik. Deze bevoegdheden zijn de andere echtgenoot toegekomen door het huwelijk en kunnen dus niet worden gebruikt tegen de bestuursbevoegde echtgenoot.⁵⁷

Het bestuur van een echtgenoot over een goed houdt dus de bevoegdheid in van een echtgenoot om met betrekking tot dat goed – met uitsluiting van de andere echtgenoot en onverminderd de bevoegdheden van de andere echtgenoot tot genot en gebruik – feitelijke handelingen te verrichten en toe te laten en beschikkingshandelingen te verrichten.⁵⁸

Het uitgangspunt is dat de vraag wat bestuur is, dient te worden onderscheiden van de vraag wie bestuursbevoegd is.⁵⁹ De bestuursbevoegdheid kan worden onderverdeeld in het bestuur over privégoederen en het bestuur over goederen van de gemeenschap.

3.5.1 Bestuursbevoegdheid privégoederen

De echtgenoot is bestuursbevoegd over privégoederen op grond van artikel 90 lid 1 BW.

Deze bestuursbevoegdheid houdt in dat iedere echtgenoot is bevoegd tot het bestuur van zijn of haar privégoederen. Bij een huwelijk waarbij huwelijkse voorwaarden de gemeenschap van goederen hebben uitgesloten, behoren deze privégoederen bij het vermogen van één van de echtgenoten. De echtgenoot die deze privégoederen in zijn vermogen heeft, is dus bevoegd over het bestuur van deze goederen. Tevens kunnen privégoederen ook aanwezig zijn bij een huwelijk met een gemeenschap van goederen. Deze privégoederen ontstaan indien de goederen door één van de echtgenoten onder een uitsluitingsclausule bij een gift of door erfopvolging zijn verkregen.

Door de bepaling van artikel 90 lid 1 is iedere echtgenoot bevoegd tot het bestuur over de goederen die tot het privévermogen van deze echtgenoot behoren.⁶⁰ Uit het bovenstaande

⁵⁶ Artikel 1:90 lid 2 BW.

⁵⁷ Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 146.

⁵⁸ Heida e.a. 2010, p. 105.

⁵⁹ Kamerstukken II 2002/03, 28 867, nr. 3, p. 42.

De omvang van het vergoedingsrecht

kan worden geconcludeerd dat de echtgenoot die bestuursbevoegd is over zijn of haar privégoederen, in beginsel zonder medewerking van de andere echtgenoten over deze goederen kan beschikken. Er zijn echter een aantal uitzonderingen. Op grond van artikel 1:88 lid 1 sub a BW is voor de verkoop van de echtelijke woning of inboedel de toestemming van de andere echtgenoot.⁶¹

Het bestuur over de gemeenschapsgoederen wordt bepaald in artikel 1:97 lid 1 BW.

3.5.2 Bestuursbevoegdheid goederen van de gemeenschap

De echtgenoot is bestuursbevoegd over de goederen van de gemeenschap op grond van artikel 1:97 lid 1 BW.⁶²

De bestuursbevoegdheid houdt in dat een goed van de gemeenschap onder het bestuur staat van enkel de echtgenoot van wiens zijde het goed in de gemeenschap is gevallen.⁶³ Er is hierbij sprake van een gesplitst bestuur. Bij gesplitst bestuur hebben niet beide echtgenoten gezamenlijk het bestuur over één goed, maar slechts één van de echtgenoten. De vraag aan wiens zijde een goed in de gemeenschap is gevallen, wordt als regel beantwoord aan de hand van de formele verkrijging. De belangrijke vraag die in dat geval dient te worden gesteld, is de vraag inhoudende - aan wie is geleverd? Dit betekent dat de persoon aan wie het goed is geleverd – zowel vóór als na de huwelijksluiting – het bestuur heeft over het goed. Na de levering is de overdracht compleet en is het eigendom overgegaan.⁶⁴

Een goed staat dus onder het bestuur van de echtgenoot die het goed heeft verkregen. Deze verkrijging kan zowel vóór als na de huwelijksluiting plaatsvinden.⁶⁵ Verkrijgen betekent dat zaken of rechten worden opgenomen in een vermogen van een persoon. Deze verkrijging kan onder algemene titel of bijzondere titel plaatsvinden.⁶⁶

De goederen onder algemene titel worden verkregen door erfopvolging, boedelmenging, fusie en door splitsing. Bij de verkrijging onder algemene titel wordt de verkrijger beschouwd als de voortzetter van de volledige rechtspositie van zijn voorganger. De verkrijger verkrijgt dus alle lusten en lasten van zijn voorganger.

De goederen onder bijzondere titel worden verkregen door elke verkrijging welke niet plaatsvindt onder algemene titel. Dit is onder andere het geval bij overdracht, verjaring en onteigening. In tegenstelling tot de verkrijging onder algemene titel treedt de verkrijger onder bijzondere titel in een nieuwe eigen rechtspositie ten aanzien van de verkregen goederen.⁶⁷

Deze bestuursbevoegdheid op grond van de formele verkrijging is terug te vinden in titel 1.7 en is daarom van toepassing op de echtgenoten getrouwd in wettelijke gemeenschap van goederen. Deze regel geldt in beginsel ook voor echtgenoten getrouwd in een beperkte gemeenschap van goederen. In artikel 1:97 lid 1 BW is dan ook opgenomen dat afwijking van de formele verkrijging kan plaatsvinden door het opstellen van huwelijksvoorwaarden.⁶⁸

Daarnaast kan op grond van artikel 1:97 lid 1 BW worden afgeweken van de formele verkrijging door middel van een bestuursopdracht van de rechter. De rechter kan op verzoek van de andere echtgenoot nadere regels opstellen over het bestuur. De rechter stelt deze

⁶⁰ De Bruijn 2010, p. 79.

⁶¹ Heida e.a. 2010, p. 106.

⁶² Artikel 1:90 lid 1 BW.

⁶³ Artikel 1:97 lid 1 BW.

⁶⁴ Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 162.

⁶⁵ Heida e.a. 2010, p. 105.

⁶⁶ Artikel 3:80 lid 1 BW.

⁶⁷ Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 1689, 1690.

⁶⁸ Heida e.a. 2010, p. 105.

De omvang van het vergoedingsrecht

regels op in het geval de echtgenoot door afwezigheid of een andere oorzaak de goederen niet kan besturen of dat er in ernstige mate sprake is van tekortschieting in het bestuur.⁶⁹ Tevens kan op grond van artikel 1:97 lid 1 BW worden afgeweken van de formele verkrijging in het geval van zaaksvervanging, waarbij een goed dat moet worden geacht in de plaats te treden van een bepaald goed, onder het bestuur komt van de echtgenoot die het vervangen goed bestuurde. In het geval een tafel wordt aangekocht door – en geleverd is aan de vrouw, maar deze tafel is gefinancierd met geld van de (spaar)rekening van de man, heeft de man het bestuur over de tafel.⁷⁰ Deze afwijking geldt alleen voor goederen niet op naam. Bij een goed dat op naam van één van de echtgenoten staat, is de formeel verkrijgende echtgenoot bestuursbevoegd. Deze goederen betreffen registergoederen en andere goederen op naam. Onder registergoederen worden onder andere onroerende zaken op grond van artikel 3:3 lid 1 BW, te boekgestelde schepen en luchtvaartuigen, maar ook de beperkte rechten daarop en de aandelen daarin verstaan. De echtgenoot is tevens bevoegdheid tot het bestuur over andere goederen die op naam staan, zoals een bankrekening op naam. In het geval een goed op naam staat van beide echtgenoten zijn beide echtgenoten bestuursbevoegd. Vervolgens is bepaald in artikel 1:97 lid 1 BW bepaald dat beide echtgenoten bevoegd zijn om de verjaring te stuiten. De reden hiervoor is dat stuiting ten behoeve van de gemeenschap is, aangezien door stuiting een nieuwe verjaringstermijn begint te lopen.⁷¹ Tot slot wordt afgeweken van de formele verkrijging door goederen dienstbaar te stellen aan het beroep of bedrijf van de andere echtgenoot.⁷² Indien beroeps- of bedrijfsgoederen met toestemming van de bestuursbevoegde echtgenoot dienstbaar worden gemaakt aan het beroep of bedrijf van de andere echtgenoot heeft dit een wijziging in de bestuursbevoegdheid tot gevolg.

De bestuursbevoegdheid betekent dat beide echtgenoten bevoegd zijn tot het bestuur over goederen die niet op naam staan en goederen die niet dienstbaar zijn aan het beroep of bedrijf van één van de echtgenoten op grond van artikel 97 lid 1 en lid 2 BW (nieuw).⁷³

3.5.3. Toekomstig recht: bestuursbevoegdheid gemeenschapsgoederen

Door de Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen is in de nieuwe regeling van het Burgerlijk Wetboek het artikel 1:97 BW aangepast.

Een aantal regels betreft de bestuursbevoegdheid van gemeenschapsgoederen zijn ook in de nieuwe regeling terug te vinden.

Allereerst geldt op grond van artikel 1:97 lid 1 BW (nieuw) dat alleen in het geval van goederen op naam één van de echtgenoten bestuursbevoegd is. Goederen op naam worden dus eveneens bestuurd door de echtgenoot op wiens naam de goederen staan.

Vervolgens zullen beide echtgenoten bevoegd blijven om de verjaring te stuiten, ondanks één van hen niet bestuursbevoegd is.

Tot slot blijft de regeling voor goederen die dienstbaar zijn gemaakt aan het beroep of bedrijf van één van de echtgenoten gehandhaafd.

De bestuursbevoegdheid voor de overige goederen is aangepast.

Voor de overige goederen is namelijk bepaald dat voortaan elk van de echtgenoten bestuursbevoegd is en dus niet meer uitsluitend degene van wiens zijde het goed in de gemeenschap is gevallen. De regeling van het gesplitst bestuur zal daarom verdwijnen, waardoor beide echtgenoten bestuursbevoegd zijn over goederen die niet op naam staan.

⁶⁹ Artikel 1: 91 BW.

⁷⁰ Heida e.a. 2010, p. 105.

⁷¹ Artikel 3:170 lid 1 BW.

⁷² Artikel 1:97 lid 2 BW.

⁷³ Assers 2010, p. 325.

De omvang van het vergoedingsrecht

Tot slot is er een derde lid toegevoegd. In dit artikel is een geschillenregeling bepaald. Deze geschillenregeling kan worden gebruikt, indien de echtgenoten niet gezamenlijk in overeenstemming kunnen komen betreft het gezamenlijk bestuur.⁷⁴

3.6 Argumenten afgeleid uit het systeem van het huwelijksvermogensrecht

Uit de informatie afkomstig van dit hoofdstuk kan worden afgeleid uit het systeem van het huwelijksvermogensrecht dat de rechters bij het schatten van de omvang van het vergoedingsrecht de economische zwakkere echtgenoot dienen te beschermen.

Het argument is dat er een samenhang bestaat tussen de verschillende bepalingen in het Burgerlijk Wetboek. Deze samenhang is mede bepalend voor de betekenis van de begrippen en rechtsregels. Uit de Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen kan worden afgeleid dat de zwakkere echtgenoot dient te worden beschermd.

Het eerste voorbeeld is dat voortaan elk van de echtgenoten bestuursbevoegd is en de bestuursbevoegdheid niet alleen maar afkomstig is van wiens zijde het goed in de gemeenschap is gevallen. De regeling van gesplitst bestuur verdwijnt waardoor beide echtgenoten bestuursbevoegd zijn over de goederen die niet op naam staan. Hierdoor komt de bestuursbevoegdheid niet alleen maar toe aan degene die het inkomen verwerft.

Het tweede voorbeeld is dat door de Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen het uitgangspunt blijft dat het huwelijksstelsel van de gemeenschap van goederen het basisstelsel blijft. Hieruit kan ook de bescherming van de zwakkere echtgenoot worden afgeleid. In het stelsel van de wettelijke gemeenschap van goederen behoren de vermogens van beide echtgenoten tot de gemeenschap. Ieder is dus voor de helft gerechtigd ongeacht het vermogen dat je bezit of dat je verkrijgt.

⁷⁴ Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 162, 163.

Hoofdstuk 4 Het doel en de strekking van de beleggingsleer

In dit hoofdstuk zal worden gekeken naar de strekking van de beleggingsleer door middel van de functie die de Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen beoogd te vervullen in de samenleving en de achterliggende doelstelling van de wet.⁷⁵ Het uitgangspunt is dat aan de beleggingsleer een bepaald doel of beginsel ten grondslag ligt. Wat het doel en de strekking van de beleggingsleer is, is van belang voor de analyse van de teleologische interpretatie in hoofdstuk 7. In dit hoofdstuk worden argumenten gepresenteerd voor de aanbevelingen betreffende de richtlijn(en) en/of formule(s) die zijn afgeleid uit het doel en strekking van de beleggingsleer.

Allereerst wordt besproken wanneer echtgenoten recht hebben op een vergoedingsrecht (paragraaf 4.1). Daarna wordt het vergoedingsrecht vanuit de beleggingsleer worden besproken (paragraaf 4.2). Tevens wordt de strekking van het vergoedingsrecht aangegeven (paragraaf 4.3). Vervolgens wordt het doel en strekking van de beleggingsleer in de praktijk beschreven (paragraaf 4.4). Gevolgd door de strekking van de wet en de emancipatie van de vrouw (paragraaf 4.5). Tot slot worden de argumenten gepresenteerd voor de aanbevelingen betreffende de richtlijn(en) en/of formule(s) die kunnen worden afgeleid uit het doel en strekking van de beleggingsleer (paragraaf 4.6).

4.1 Het recht op een vergoeding

Het recht op een vergoeding ontstaat wanneer er vermogensverschuivingen hebben plaatsgevonden tussen het privévermogen van de echtgenoten en de huwelijkse gemeenschap. Tevens heeft één van de echtgenoten recht op een vergoeding indien vermogensverschuivingen hebben plaatsgevonden tussen de privévermogens onderling.

Door de vermogensverschuiving wordt het ene vermogen benadeeld doordat vermogen wordt onttrokken ten gunste van het andere vermogen.⁷⁶ Dit vergoedingsrecht zal ten gunste van het 'benadeelde' vermogen en ten laste van het andere vermogen waarbij de verschuiving optrad, zijn.⁷⁷ Door middel van het vergoedingsrecht wordt deze vermogensverschuiving gecorrigeerd.⁷⁸

4.2 Het vergoedingsrecht vanuit de beleggingsleer

De Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen geeft een nieuwe regeling voor vergoedingsrechten bij huwelijkse vermogensverschuivingen. Er is gekozen voor een stelsel waarbij de vaststelling van de omvang van het vergoedingsrecht wordt bepaald op grond van de beleggingsleer. De beleggingsleer heeft als uitgangspunt het in economische zin medegerechtigd zijn van het andere vermogen.

De beleggingsleer werd voorheen al toegepast bij periodieke verrekenbedingen⁷⁹, waar echtgenoten het vermogen dat niet is gebruikt voor het huishouden onderling dient te verdelen. Wanneer zij hierin nalatig waren geweest, dienden de echtgenoten het niet uitgevoerde beding alsnog uit te voeren met toepassing van de beleggingsleer.⁸⁰

Bij de beleggingsleer is niet uitsluitend de nominale waarde van belang, maar is mede de waardeverandering van belang bij de vaststelling van de omvang. Daarmee wordt bereikt dat de tot de vergoedingsvordering gerechtigde persoon of gemeenschap economisch, in zowel positieve als negatieve zin, participeert in de waardeontwikkeling van het aangeschafte

⁷⁵ Van Schaaijk 2011, p. 108.

⁷⁶ Bredeveld 2008, p. 233.

⁷⁷ Van Mourik, 2009, p. 53.

⁷⁸ Bredeveld 2008, p. 233.

⁷⁹ Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 135.

⁸⁰ Artikel 1:141 lid 1 BW.

De omvang van het vergoedingsrecht

goed.⁸¹ In artikel 1:87 lid 2 en lid 3 BW (nieuw) is deze beleggingsleer bij de bepaling van de omvang van de vergoedingsrechten opgenomen. In Bijlage 1 is ter verduidelijking de volledige tekst van de betreffende artikelen weergegeven.⁸²

4.2.1 Wettelijke bepalingen beleggingsleer

De vermogensverschuiving tussen de privévermogens van de echtgenoten is bepaald in artikel 1:87 lid 1 BW (nieuw). Door artikel 1:96 lid 3 en lid 4 BW (nieuw) is op de vermogensverschuiving waarbij de huwelijksgemeenschap is betrokken tevens dezelfde regeling van toepassing.⁸³ In deze leden 3 en 4 is een regeling van vergoedingsrechten opgenomen voor gevallen waarin de gemeenschapsschuld wordt voldaan uit privégeld of andersom, een privéschuld wordt voldaan uit het gemeenschapsvermogen. Voor de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht wordt verwezen naar artikel 1:87 lid 2 en lid 3 BW (nieuw), inhoudende de beleggingsleer.⁸⁴

4.2.2 Vaststelling hoogte beleggingsleer

In artikel 1:87 lid 2 en lid 3 BW (nieuw) wordt bepaald op welke wijze de hoogte van de vergoeding dient te worden vastgesteld.

Allereerst is bepaald dat de vergoeding een gedeelte van de waarde van het goed op het tijdstip waarop de vergoeding wordt voldaan, bedraagt. Bij de beleggingsleer is het tijdstip dus van belang wanneer de gemeenschap of de echtgenoot die de plicht heeft de vergoeding te voldoen, daadwerkelijk voldoet.

Daarnaast zijn voor de bepaling van het gedeelte van de waarde van het goed twee onderdelen in de wet opgenomen. In het eerste onderdeel is bepaald dat, in het geval van een verkrijging ten laste van het andere vermogen, het gedeelte van de vergoeding evenredig is aan het aandeel in de tegenprestatie voor het goed.⁸⁵ In het tweede onderdeel is bepaald dat, in het geval van een voldoening of aflossing ten laste van het andere vermogen, het gedeelte van de vergoeding in overeenstemming is met de verhouding tussen het voldane of afgeloste bedrag ten opzichte van de waarde van het goed op het tijdstip van die voldoening of aflossing.⁸⁶

4.3 De strekking van de beleggingsleer

Met de regeling van de beleggingsleer wordt beoogd om de hoogte van het vergoedingsrecht te verbinden aan de waarde van het goed op het tijdstip van voldoening van de vordering.

De beleggingsleer heeft dus als strekking dat bij de vaststelling van de omvang van het vergoedingsrecht, zowel de waardeverminderingen als de waardeverminderingen ten gunste of ten nadele van het gemeenschapsvermogen of de geldschietende echtgenoot kan komen.⁸⁷ Met andere woorden heeft de beleggingsleer als uitgangspunt het in economische zin medegerechtigd zijn van het andere vermogen.

4.4 Doel en strekking regeling in de praktijk

In de aanhef van een wet wordt een considerans opgenomen. In een considerans wordt de strekking van de wet en, indien daartoe aanleiding is, het motief tot de vaststelling van de wet weergegeven. Dit motief dient dan in hoofdzaak kort te worden weergegeven. In de meeste gevallen is het voldoende te vermelden dat het wenselijk is ten aanzien van een bepaald onderwerp een regeling te treffen.⁸⁸ In de considerans is de bedoeling van de wetgever opgenomen ten tijde van de opstelling van de wet. Maar bij doel en strekking van

⁸¹ *Kamerstukken II 2002/03*, 28 867, nr. 3, p. 10.

⁸² *Stb.* 2011, 205.

⁸³ Bredeveld 2008, p. 267, 268 en 269.

⁸⁴ Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 161.

⁸⁵ Artikel 1:87 lid 2 sub a BW (nieuw).

⁸⁶ Artikel 1:87 lid 2 sub b BW (nieuw).

⁸⁷ *Kamerstukken II 2002/03*, 28 867, nr. 9, p. 17.

⁸⁸ www.lexius.nl, site bezocht op 1 november 2011.

De omvang van het vergoedingsrecht

de regeling in dit hoofdstuk gaat het om de - op dit moment - redelijkerwijs geacht wordende doel en strekking op grond van de maatschappelijke ontwikkelingen in de praktijk.⁸⁹

4.4.1 De maatschappelijke ontwikkelingen

De maatschappelijke ontwikkelingen die in de huidige tijd als actueel kunnen worden benoemd, ontstaan door de verdere emancipatie van de vrouw, welke voornamelijk is terug te zien aan het aantal echtscheidingen, het gegeven dat vrouwen door blijven werken tijdens het huwelijk, er minder huwelijken worden gesloten in verhouding met vroegere tijden en dat huwelijken op latere leeftijd worden gesloten.⁹⁰

De maatschappelijke ontwikkelingen die heersen in de maatschappij dienen passend te zijn bij de strekking die door de titels 6, 7 en 8 van Boek 1 BW (nieuw) worden beoogd. In de onderstaande paragrafen zal worden gekeken of de maatschappelijke ontwikkelingen verband houden met de Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen.

4.4.2 Strekking titel 6: Rechten en verplichtingen echtgenoten

De Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen heeft twee wijzigingen aangebracht in de zesde titel. In paragraaf 1.5.1 wordt dieper op de navolgende wijzigingen ingegaan.

Ten eerste wordt door middel van het ingevoerde artikel 1:83 de inlichtingenplicht van de echtgenoten tegenover elkaar ingevoerd. De inlichtingenplicht wordt ten opzichte van artikel 1:98 BW - gevestigd in titel 7 van Boek 1 - uitgebreid tot de eigen schulden en goederen van de echtgenoten.

Ten tweede wordt door middel van het ingevoerde artikel 1:87 bepaald dat bij vermogensverschuivingen tussen de privévermogens van de echtgenoten als regel vergoedingsrechten ontstaan op grond van beleggingsleer. Doordat de beleggingsleer is opgenomen in titel 6 van Boek 1 is dit artikel voor alle echtgenoten van toepassing.⁹¹

Ten gevolge van de veranderingen in titel 6 wordt de gelijkheid, in zowel financieel als maatschappelijk opzicht, vergroot. De uitbreiding van de inlichtingenplicht zorgt ervoor dat echtgenoten een groter overzicht van elkaars vermogen en handelingen hebben, waardoor zij zelfstandig beslissingen kunnen nemen betreffende de situatie.

Daarnaast is door de komst van de beleggingsleer, in tegenstelling tot de vergoeding op grond van de nominaliteitsleer, de omvang van de vergoeding variabel en afhankelijk van de waarde van het goed op het tijdstip van voldoening van het vergoedingsrecht.⁹² Doordat zowel de waardestijgingen als de waardedalingen ten gunste of ten nadele van het gemeenschapvermogen of de geldschietende echtgenoot komen⁹³, heeft de beleggingsleer het in economische zin medegerechtigd zijn als uitgangspunt genomen. De maatschappelijke ontwikkeling van de grotere gelijkheid tussen man en vrouw wordt hierdoor versterkt, want de persoon die het vermogen investeert wordt bevoordeeld of benadeeld.

4.4.3 Strekking titel 7: De wettelijke gemeenschap van goederen

De wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen heeft een aantal wijzigingen aangebracht in de zevende titel. Er zullen betreffende dit hoofdstuk een aantal (niet doorgevoerde) wijzigingen worden toegelicht. In paragraaf 1.5.1 wordt dieper ingegaan op de betreffende wijzigingen en komen meerdere wijzigingen van deze titel aanbod.

⁸⁹ Van Schaaijk 2011, p. 108, 109.

⁹⁰ *Kamerstukken II* 2002/03, 28 867, nr. 3, p. 2.

⁹¹ Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 127, 128.

⁹² Bredeveld 2008, p. 273.

⁹³ *Kamerstukken II* 2002/03, 28 867, nr. 9, p. 17.

De omvang van het vergoedingsrecht

Ten opzichte van de bestaande regeling betreffende de wettelijke gemeenschap van goederen zullen een aantal wijzigingen plaatsvinden, maar het uitgangspunt dat de goederenrechtelijke gemeenschap het wettelijk stelsel is en dat deze gemeenschap niet slechts is beperkt tot de aanwas tijdens het huwelijk, wordt niet gewijzigd.

Echter is de bestuursregeling binnen de gemeenschap van goederen wel gewijzigd. Iedere echtgenoot is voortaan bevoegd te beschikken over de niet op naam staande goederen van de gemeenschap. Daarnaast vervalt de rechterlijke goedkeuring van huwelijkse voorwaarden die gedurende het huwelijk worden gemaakt of aangepast. Verder wordt de gemeenschap ontbonden op het tijdstip van indiening van het echtscheidingsverzoek, en niet zoals eerst het geval, bij ontbinding van het huwelijk.⁹⁴

Ten gevolge van de veranderingen in titel 7 is de bestuursbevoegdheid vergroot tot beide echtgenoten, wat tot gevolg heeft dat de zwakkere economische partij wordt beschermd, doordat beide echtgenoot het bestuur over het goed bezitten. Daarnaast wordt de zelfstandigheid en effectiviteit van de beslissingen van de echtgenoten vergroot doordat de goedkeuring van de rechter wegvalt.

4.4.4 Strekking titel 8: Huwelijkse voorwaarden

De wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen heeft een aantal wijzigingen aangebracht in de achtste titel. Er zal betreffende deze titel één van de belangrijkste wijzigingen worden toegelicht. In paragraaf 1.5.1 zullen de verdere wijzigingen aanbod komen en wordt er dieper op de wijzigingen ingegaan.

Ten opzicht van de achtste titel komt de regeling van de twee beperkte gemeenschappen van goederen van winst en verlies en van vruchten en inkomsten komen te vervallen.⁹⁵

Ten gevolge van de verandering van titel 8 is deze regeling vervallen omdat bij de meeste huwelijkssluitingen geen gebruik werd gemaakt van deze door wet gegeven stelsels.

4.5 Strekking van de wet en de emancipatie van de vrouw

De maatschappelijke ontwikkelingen kunnen worden samengevat als de verdere emancipatie van de vrouw. De vrouw wordt in het dagelijkse leven steeds meer als gelijke van de man gezien. Deze gelijkheid bevindt zich op allerlei gebieden en laagtes in de samenleving, zowel op de werkvloer, in relaties en zeker ook in de huidige gezinssituaties. Deze maatschappelijke ontwikkelingen staan sterk in verband met het economisch zelfstandig worden van de vrouw.

De doelstelling van de Wet aanpassing van de wettelijke gemeenschap van goederen was dan ook om de verouderde wetgeving van de titels 6, 7 en 8 van Boek 1 BW te 'verversen' door de maatschappelijke ontwikkelingen terug te laten komen in deze titels. De Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen heeft rekening gehouden met de maatschappelijke ontwikkelingen omdat veel veranderingen zijn afgeleid van de ontwikkeling dat steeds meer vrouwen (economisch) zelfstandigheid krijgen en de kloof tussen man en vrouw kleiner wordt.

Door de roep om te reageren op de emancipatie van de vrouw heeft de wetgever gezorgd voor de beleggingsleer. Doordat zowel de waardeverminderingen als de waardedalingen ten gunste of ten nadele van het gemeenschapvermogen of de geldschietende echtgenoot komen⁹⁶, heeft de beleggingsleer het in economische zin medegerechtigd zijn als uitgangspunt genomen. De wetgever beschermt op deze wijze noch de man en noch de vrouw maar kijkt naar het economisch belang. De beleggingsleer wordt hierdoor gekoppeld

⁹⁴ Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 154, 155.

⁹⁵ Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 183, 184.

⁹⁶ *Kamerstukken II* 2002/03, 28 867, nr. 9, p. 17.

De omvang van het vergoedingsrecht

aan de ontwikkeling in de maatschappij. Doordat de vrouw geëmancipeerder wordt, hoeft zij niet in alle gevallen als zwakkere partij te worden beschermd en gaat het economische belang voor.

Tevens kunnen door de ontwikkelingen in de maatschappij - de groter wordende onafhankelijkheid van de vrouw - de 'openingen' in de wet worden benut. In artikel 1:87 lid 4 BW (nieuw) is de mogelijkheid ontstaan dat echtgenoten zelfstandigheid kunnen afwijken van de regelingen genoemd in dit artikel, betreffende de beleggingsleer en de uitzonderingen daarop. Door deze opening in de wet reageert de wetgever tevens op de gelijkheid van de man en vrouw. Hierdoor kunnen man en vrouw samen, als gelijke, bij onderhandelingen afspraken maken over de omvang van de vergoedingsrechten.

De voorheen zwakkere partij, de vrouw, wordt steeds minder beschermd. Maar deze mate van bescherming is dan ook een ontwikkeling die vanuit de samenleving wordt gestimuleerd. De economische gelijkheid, zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van man en vrouw worden door de Wet aanpassing wettelijke gemeenschap door de veranderingen beoogd, hierdoor reageert de wet op de maatschappelijk ontwikkelingen die door de verandering van de wetgeving worden toegepast.

4.6 Argumenten afgeleid uit het systeem van het huwelijksvermogensrecht

De strekking van de regeling met betrekking tot de beleggingsleer is om beide echtgenoten in gelijke mate mee te laten delen in 'winst of verlies' vanuit de gedachte dat de wet neutraal staat tegenover de man -vrouw verhouding in de samenleving. Daarnaast staat de opvatting dat de wet de strekking zou moeten hebben om de zwakkere partij te beschermen, zodat de zwakkere partij daardoor in een gelijke economische positie kan komen als de sterkere partij. Deze twee opvattingen over de functie van de wet (in het algemeen) en de strekking van de leer in deze wet (in het bijzonder) staan op gespannen voet met elkaar.

Uit de informatie afkomstig van dit hoofdstuk kan worden afgeleid uit het doel en strekking van de beleggingsleer dat de economische zwakkere echtgenoot niet dient te worden beschermd.

Het eerste argument is dat zowel de man als de vrouw gelijke kansen heeft in de samenleving en binnen het gezinsleven om zelfstandig zijn of haar economische positie te beschermen. Het tweede argument is dat de ontwikkelingen in de maatschappij (economische) zelfstandigheid aangeven. Dit dient te worden gekoppeld aan de wettelijke bepalingen en de toepassing daarvan door rechters.

Hoofdstuk 5 Complicatie bij de toepassing beleggingsleer

In dit hoofdstuk wordt de complicatie bij toepassing van de beleggingsleer besproken. Bij de toepassing van de beleggingsleer kan de omvang van het vergoedingsrecht niet in alle gevallen worden vastgesteld. Het uitgangspunt is om de verschillende elementen die bijdragen aan deze complicatie in kaart te brengen. Dit is van belang, zodat de oorzaak van het probleem op deze manier kan worden vastgesteld waardoor mogelijke argumenten voor de aanbevelingen betreffende de richtlijn(en) en/of formule(s) kunnen worden afgeleid.

Allereerst zal de complicatie bij de toepassing van de beleggingsleer worden besproken (paragraaf 5.1). Vervolgens wordt de mogelijkheid in de wet waardoor het ontstaan van vergoedingsrechten kan worden voorkomen, uiteengezet (paragraaf 5.2). Tevens zullen de elementen buiten de wet om die bijdragen aan de complicatie van de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht worden beschreven (paragraaf 5.3). Tot slot worden de argumenten gepresenteerd voor de aanbevelingen betreffende de richtlijn(en) en/of formule(s) die zijn afgeleid uit de complicatie bij de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht (paragraaf 5.4).

5.1 De complicatie bij de toepassing van de beleggingsleer

Bij een aantal bepalingen in de wet kunnen bij de uitvoering in de praktijk mogelijke complicaties ontstaan. Dit geldt ook bij de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht bij de toepassing van de beleggingsleer. Bij de toepassing van de beleggingsleer kan de omvang van het vergoedingsrecht niet in alle gevallen worden vastgesteld.

5.2 Element in de wet ter voorkoming van vergoedingsrechten

De mogelijkheid in de wet, specifiek artikel 1:96 lid 2 BW (nieuw), waardoor het ontstaan van vergoedingsrechten kan worden voorkomen, wordt (veelal) niet benut. In artikel 1:96 lid 1 en lid 2 BW (nieuw) wordt een regeling gegeven voor de verhaalbaarheid van schulden. In bijlage 1 bevindt zich de volledige tekst van artikel 1:96 BW (nieuw). Deze regeling was eerder opgenomen in artikel 1:95 lid 1 en artikel 1:96 lid 1 BW.⁹⁷

In artikel 1:96 lid 1 BW (nieuw) is bepaald dat voor een schuld van een echtgenoot zowel de goederen van de gemeenschap als de goederen van het privévermogen van de echtgenoot/schuldenaar kunnen worden verhaald. Dit geldt ongeacht deze schuld wel of niet in de gemeenschap is gevallen.⁹⁸ Schuldeisers kunnen de schulden van de echtgenoot dus verhalen op de goederen van de gemeenschap en op het privévermogen van de betreffende echtgenoot. Dit geldt dus voor schulden van de echtgenoot die in de gemeenschap zijn gevallen, maar ook voor de privéschulden van de echtgenoot/schuldenaar.

In tegenstelling tot de verhaalsmogelijkheden voor gemeenschapsschulden bestaat er op de verhaalsmogelijkheden voor de privéschulden één uitzondering.⁹⁹ Op grond van artikel 1:96 lid 2 BW (nieuw) kan de andere echtgenoot namelijk voorkomen dat de goederen van de gemeenschap voor de voldoening van de privéschuld van deze echtgenoot/schuldenaar kunnen worden gebruikt. Dit kan alleen indien de andere echtgenoot eigen goederen van de echtgenoot/schuldenaar aanwijst die voldoende verhaal bieden om de privéschuld te kunnen voldoen aan de schuldeiser.¹⁰⁰

Voor een privéschuld van de echtgenoot/schuldenaar kunnen dus de goederen van de gemeenschap worden uitgewonnen, tenzij de andere echtgenoot goederen aanwijst van het privévermogen van de eerstgenoemde echtgenoot.

⁹⁷ Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 161.

⁹⁸ Artikel 1:96 lid 1 BW (nieuw).

⁹⁹ Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 160.

¹⁰⁰ Artikel 1:96 lid 2 BW (nieuw).

De omvang van het vergoedingsrecht

De bepaling in artikel 1:96 lid 2 BW (nieuw) kan worden gezien als een bescherming van de gemeenschap. De andere echtgenoot heeft namelijk de mogelijkheid om de gemeenschap te beschermen door andere goederen aan te wijzen uit het privévermogen van de echtgenoot/schuldenaar. In het geval deze echtgenoot voldoende privévermogen heeft, hoeft de privéschuld niet door de gemeenschap te worden voldaan. Dit heeft tot gevolg dat de gemeenschap wordt beschermd omdat de privéschuld van de echtgenoot wordt verhaald op zijn of haar eigen privévermogen.

De mogelijkheid in artikel 1:96 lid 2 BW (nieuw) wordt niet in alle gevallen benut. Dit heeft tot gevolg dat de privéschuld kan worden verhaald op de goederen van de gemeenschap. In het geval de privéschuld van de echtgenoot/schuldenaar is voldaan door de gemeenschap heeft er een vermogensverschuiving plaatsgevonden.¹⁰¹ In hoofdstuk 4 is bepaald dat wanneer een privéschuld is voldaan uit de gemeenschap, de gemeenschap een vergoedingsrecht heeft op de echtgenoot die voor de schuld draagplichtig is.¹⁰² De echtgenoot/schuldenaar is een vergoeding aan de gemeenschap verschuldigd.¹⁰³ De omvang van deze vergoeding dient te worden bepaald aan de hand van de beleggingsleer op grond van artikel 87 lid 2 en lid 3 BW (nieuw).¹⁰⁴

5.3 Elementen buiten de wet om die bijdragen aan de complicatie

Bij de toepassing van de beleggingsleer kan de specifieke omvang van het vergoedingsrecht door verschillende elementen buiten de wet om niet in alle gevallen worden vastgesteld

De mogelijke oorzaak waarom vergoedingsrechten niet in alle gevallen kunnen worden vastgesteld, is omdat de vergoedingsrechten op grond van de wet ontstaan. De echtgenoten zijn het ontstaan van vergoedingsrechten niet bewust overeengekomen bij de huwelijksluiting. De vergoedingsrechten ontstaan namelijk op grond van de wet bij alle huwelijken ongeacht het huwelijksgoederenregime. Dit komt omdat de wettelijke bepaling betreffende vergoedingsrechten is opgenomen in titel 6 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek. In titel 6 zijn de rechten en verplichtingen van alle echtgenoten opgenomen. Op deze manier komen de rechten en verplichtingen de echtgenoten toe door de wet en hebben de echtgenoten niet bewust samen de keuze voor deze rechten en plichten gemaakt. Dit heeft tot gevolg dat de echtgenoten vaak niet op de hoogte zijn van hun recht op een vergoeding of de plicht van betaling van de vergoeding. Bij een scheiding kunnen de echtgenoten hiermee pas worden geconfronteerd.

Daarnaast ontbreekt het de echtgenoten vaak aan interesse in de vermogensverschuivingen en de voldoening of opeising van het vergoedingsrecht dat daaruit ontstaat. Dit heeft tot gevolg dat de echtgenoten zich pas bezighouden met de opeising van de vergoedingsrechten in het zicht van een echtscheiding. De kans is dan groter dat het nominale bedrag ten tijde van de vermogensverschuiving niet meer goed kan worden vastgesteld.

Tot slot ontbreekt het de echtgenoten vaak aan het bijhouden van een deugdelijke administratie. Een zorgvuldig bijgehouden administratie zorgt ervoor dat financiële feiten systematisch worden vastgelegd. Op deze manier kan informatie gemakkelijk worden teruggehaald. Indien het bij de echtgenoten ontbreekt aan een deugdelijke administratie zullen de vermogensverschuivingen niet altijd goed kunnen worden achterhaald.¹⁰⁵

¹⁰¹ Bredeveld 2008, p. 246, 247.

¹⁰² Nieuwenhuis e.a. 2011, p. 160.

¹⁰³ Bredeveld, 2008, p. 246, 247.

¹⁰⁴ Artikel 1:96 lid 4 BW (nieuw).

¹⁰⁵ Bredeveld, 2008, p. 238, 239, 246, 247.

De omvang van het vergoedingsrecht

5.4 Het gevolg van de elementen

Het gevolg van de elementen in de voorgaande hoofdstukken is dat de omvang van het vergoedingsrecht niet in alle gevallen kan worden vastgesteld waardoor deze dient te worden geschat op grond van artikel 1:87 lid 5 BW (nieuw).

5.5 Argumenten afgeleid uit de complicatie bij toepassing beleggingsleer

Uit de informatie afkomstig van dit hoofdstuk kan worden afgeleid uit de elementen bij de complicatie dat de vaststelling van de omvang van het vergoedingsrecht bij toepassing van de beleggingsleer gecompliceerd is.

Het eerste argument is dat de echtgenoten de vergoedingsrechten niet bewust zijn overeengekomen. Deze ontstaan namelijk op grond van de wet. Het tweede argument is dat echtgenoten een gebrek hebben aan interesse voor de vergoedingsrechten. Het derde argument is dat het bijhouden van een deugdelijke administratie door de echtgenoten (veelal) ontbreekt. Het vierde argument is dat de mogelijkheid om het ontstaan van vergoedingsrechten te voorkomen (veelal) niet wordt benut.

Hoofdstuk 6 Waarborging rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid

In hoofdstuk 6 wordt uitleg gegeven over de interpretatiemethoden die in dit onderzoeksrapport worden gebruikt. Uit de analyse van deze verschillende interpretaties (hoofdstuk 7) zullen aanbevelingen worden afgeleid voor de richtlijn(en) en/of formule(s) voor het schatten van de omvang van het vergoedingsrecht.

In artikel 1:87 lid 5 BW (nieuw) is bepaald dat indien de omvang van de vergoeding niet nauwkeurig kan worden vastgesteld, deze dient te worden geschat.¹⁰⁶ Het begrip 'schatting' is vaag, onbepaald en open. Het is onduidelijk op welke wijze deze schatting dient plaats te vinden.

Bij de hantering van bepalingen die onbepaalde, vage, open of blanco normen bevatten, heeft de rechter bij de vertaling van de wet vaste criteria, richtlijnen of formule(s) nodig om de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid te kunnen waarborgen.¹⁰⁷ Voor het schatten van de omvang van het vergoedingsrecht op grond van 1:87 lid 5 BW (nieuw) is het opstellen van vaste criteria, richtlijn(en) en/of formule(s) daarom noodzakelijk. De rechter kan uit de analyse van verschillende interpretaties vaste criteria, richtlijnen of formules afleiden, zodat de normen in de bepalingen worden afgebakend.

In dit hoofdstuk zal allereerst het belang van de interpretatiemethoden en redeneerwijzen worden besproken (paragraaf 6.1). Vervolgens zullen de interpretatiemethoden worden besproken die worden toegepast in dit onderzoeksrapport (paragraaf 6.2). Dit zijn de wetshistorische interpretatiemethode (paragraaf 6.3), de systematische interpretatiemethode (paragraaf 6.4) en de teleologische interpretatiemethode (paragraaf 6.5). Daarnaast zal kort worden toegelicht waarom feiten een belangrijke rol spelen bij de toepassing van het recht door rechters (paragraaf 6.6). Tot slot worden er argumenten gepresenteerd voor de aanbevelingen betreffende de richtlijn(en) en/of formule(s) die zijn afgeleid uit de eisen van de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en de rechtszekerheid.

6.1 Het belang van de interpretatiemethoden en redeneerwijzen

Juridische vraagstukken dienen te worden opgelost aan de hand van wettelijke bepalingen. De wettelijke bepalingen zijn niet gemaakt voor specifieke gevallen, maar omvatten classificerende woorden.¹⁰⁸ De wet heeft dus niet voor elk juridisch vraagstuk een bepaling die volledig aansluit op het concrete geval. Er zijn een aantal redenen voor het gegeven dat de wet niet op alle gevallen specifiek aansluit.

Allereerst kunnen bepalingen niet voor alle gevallen volledige duidelijkheid verschaffen. Dit komt omdat de wetgever bij het maken van de wettelijke bepalingen niet precies kan zien welke gevallen zich in de toekomst gaan voordoen. Door de maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland kunnen de gevallen die van toepassing zijn op bepaalde wettelijke bepalingen veranderen.

Daarnaast maakt de wetgever in de wettelijke bepalingen gebruik van algemene, vage of open begrippen.

Tevens zal door de maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland nooit alle gevallen kunnen worden vastgelegd in de wetgeving.

Tot slot zal een stelsel waarbij voor elk mogelijk geval een wettelijke bepaling is opgesteld, ondenkbaar zijn. De omvang van het aantal regels zal in dat geval onoverzichtelijk zijn.¹⁰⁹ T

De vaagheid van sommige wettelijke bepalingen hebben tot gevolg dat de betekenis van deze bepaling dient te worden geïnterpreteerd.

¹⁰⁶ Artikel 1:87 lid 5 BW (nieuw).

¹⁰⁷ Smith 2007, p. 167.

¹⁰⁸ Smith 2007, p. 21.

¹⁰⁹ Van Schaaijk 2011, p. 104, 105.

6.2 De interpretatiemethoden toegepast in het onderzoeksrapport

Er zijn verschillende interpretatiemethoden en redeneerwijzen die de rechter kan toepassen om de betekenis van begrippen en rechtsregels te kunnen interpreteren. Dit rapport richt zich echter op drie verschillende interpretatiemethoden. In de volgende paragrafen zullen de wetshistorische interpretatiemethode, de systematische interpretatiemethode en de teleologische interpretatiemethode worden besproken.

6.3 De wetshistorische interpretatiemethode

Bij de wetshistorische interpretatiemethode wordt de betekenis van rechtsregels en begrippen door de rechters afgeleid van de bedoeling van de wetgever. Bij deze interpretatiemethode kan op twee wijzen naar de bedoeling van de wetgever worden gekeken.

6.3.1 De subjectieve bedoeling van de wetgever

Ten eerste kan de rechter zich richten op de subjectieve bedoeling van de wetgever. De historische bedoeling die de wetgever had met de wettelijke regeling kan in de meeste gevallen worden achterhaald met behulp van parlementaire stukken. Onder deze stukken worden onder andere de memorie van toelichting van de indiener, de memorie van antwoord van de regering en het verslag van de Kamercommissie, maar ook een nota van wijziging verstaan.

De subjectieve bedoeling van de wetgever bij de wetshistorische interpretatiemethode is niet in alle gevallen toepasbaar. De subjectieve bedoeling van de wetgever kan pas als een argument door de rechter worden gebruikt als er één duidelijke onderlinge bedoeling is bij de wetgever. Door verschillende omstandigheden wordt het vinden van een, één duidelijke onderlinge bedoeling van de wetgever, bemoeilijkt.

Allereerst bestaat de formele wetgever uit twee organen. De regering en de Staten-Generaal.¹¹⁰ De regering wordt gevormd door de Koningin en de ministers.¹¹¹ De ministers vormen gezamenlijk de ministerraad waarvan de minister-president de voorzitter is. De ministerraad beraadslaagt en besluit over het algemeen regeringsbeleid.¹¹² De Staten-Generaal, ook wel regering of volksvertegenwoordiging genoemd, vertegenwoordigen het Nederlandse volk en bestaan uit de Eerste en Tweede kamer.¹¹³ De opvattingen van de regering en de Staten-Generaal over een wetsontwerp kunnen afwijken. Deze afwijkingen zijn in de parlementaire stukken terug te vinden.

Daarnaast bestaan de Staten-Generaal uit meerdere politieke partijen. Deze verschillende politieke partijen kunnen onderling afwijkende opvattingen hebben over het wetsvoorstel. Tevens is er een verschil of uitspraken bijvoorbeeld afkomstig zijn van een staatsecretaris of van een fractievoorzitter.¹¹⁴ De staatsecretaris neemt in gevallen waarin de minister het nodig acht een deel van diens taken over.¹¹⁵ De fractievoorzitter is echter de leider van een fractie in de volksvertegenwoordiging. Elke politieke partij in Nederland vormt een eigen fractie. Deze verschillen in rang dienen te worden meegenomen bij de afweging van de bedoeling van de wetgever.

Tot slot kan het voorkomen dat een minister in het ene parlementaire stuk een andere opvatting geeft over het wetsvoorstel dan bij het andere parlementaire stuk.

De rechter kan zich dus pas beroepen op de subjectieve bedoeling van de wetgever als blijkt van een eenduidige en duidelijke bedoeling bij de verschillende organen die bij de wetgeving betrokken zijn geweest.

¹¹⁰ Smith 2007, p. 157.

¹¹¹ Artikel 42 lid 1 Grondwet.

¹¹² Artikel 45 Grondwet.

¹¹³ Artikel 50 jo. 51 Grondwet.

¹¹⁴ Smith 2007, p. 157.

¹¹⁵ Artikel 46 lid 2 Grondwet.

6.3.2 De objectieve bedoeling van de wetgever

Ten tweede kan de rechter zich bij de wetshistorische interpretatiemethode richten op de objectieve bedoeling van de wetgever. Uit het voorgaande kan worden geconcludeerd dat in sommige gevallen de historische bedoeling van de wetgever niet goed kan worden achterhaald. De rechter kan in deze gevallen kijken naar de bedoeling van de regeling zoals deze in de huidige tijd zou zijn opgesteld. De taalkundige en systematische kenmerken van de wetgeving zijn in dit geval belangrijker dan de parlementaire stukken.

6.4 De systematische interpretatiemethode

Bij de systematische interpretatiemethode wordt de betekenis van begrippen en rechtsregels door de rechters afgeleid van de systematiek van de wet.

Door de systematische interpretatiemethode worden de betekenis van de begrippen en rechtsregels in een wettelijke bepaling ontleend aan de betekenis van de bepaling als geheel. Vervolgens wordt de betekenis van de wettelijke bepaling als geheel ontleend aan de betekenis van de wettelijke regeling waarvan de wettelijke bepaling onderdeel is. De wettelijke regeling maakt deel uit van een groter gedeelte van een wet, waarna deze wet onderdeel is van een wetboek of rechtsgebied.¹¹⁶

Het systeem van de wet kan worden gezien als een spinnenweb waarbij alle draden met elkaar in verbinding staan. De lijnen die zijn uitgezet in wetten, verdragen en in de rechtspraak dienen te worden doorgetrokken tot in de wettelijke bepalingen en begrippen. Op deze manier vormt het recht een eenheid en worden tegenstrijdigheden voorkomen.¹¹⁷

6.4.1 Precedenten

Het beroep van de rechter op precedenten valt volgens Smith ook onder de systematische interpretatiemethode.¹¹⁸ Bij de interpretatie met beroep op precedenten wordt de betekenis van rechtsregels en begrippen door rechters afgeleid van eerdere rechtspraak. Onder precedent wordt een gebeurtenis of incident verstaan waarop later beroep kan worden gedaan indien een nieuw gelijksoortig geval zich voordoet. Binnen de rechtspraak worden bijvoorbeeld vastgestelde criteria in de jurisprudentie voor algemene begrippen in de daaropvolgende zaken door rechters gehanteerd.¹¹⁹

Het is in het belang van de rechtseenheid en de rechtszekerheid dat er aan eerdere uitspraken wordt vastgehouden. Hetzelfde geldt voor het volgen van de uitspraken van de Hoge Raad door lagere rechters. Het geldende recht wordt weliswaar in Nederland primair door de wetgever bepaald, maar tevens is de wijze waarop de regels in de rechtspraak worden gehanteerd van groot belang. In de samenleving laten burgers, bedrijven en instellingen hun doen en laten door deze regels bepalen. Het beroep van de rechter op precedenten is dan ook van belang voor de rechtszekerheid omdat de rechtspraak voor overeenkomstige gevallen vast komt te staan. Op deze manier weten de burgers waar ze aan toe zijn en kunnen zij in bepaalde situaties hun rechten en plichten bepalen. Door de rechtseenheid in de rechtspraak zijn de regels voor de burgers duidelijk en is de rechtszekerheid gewaarborgd.

6.5 De teleologische interpretatiemethode

Bij de teleologische interpretatiemethode wordt de betekenis van begrippen en rechtsregels door de rechters afgeleid van het doel, strekking of ratio van de regeling. Het gaat hier om de strekking of bedoeling die de regeling op dit moment redelijkerwijs wordt geacht te hebben.¹²⁰

¹¹⁶ Smith 2007, p. 159.

¹¹⁷ Van Schaaijk 2011, p. 107.

¹¹⁸ Smith 2007, p. 165.

¹¹⁹ Van Schaaijk 2011, p. 107.

¹²⁰ Smith 2007, p. 162, 163, 164.

De omvang van het vergoedingsrecht

Bij de toepassing van de teleologische interpretatiemethode wordt er rekening gehouden met de actuele maatschappelijke ontwikkeling. Door rekening te houden met de maatschappelijke ontwikkeling blijft het recht bij de tijd. De strekking van de regeling wordt achterhaald via de functie die de wet beoogt te vervullen in de samenleving. Op deze manier worden sociale doelen en belangen in de samenleving beschermd.¹²¹

6.6 Feiten spelen een belangrijke rol bij de toepassing van het recht

Alvorens het recht op concrete gevallen kan worden toegepast, zijn de feiten in de zaak van belang. De rechter dient namelijk eerst vast te stellen wat de feitelijke situatie eigenlijk is. Dit is de zogenoemde waarheidsvinding. Vervolgens is het van belang dat de rechter de juridische relevante feiten uit deze waarheidsvinding vaststelt. Tot slot kan het recht worden toegepast op de vastgestelde feiten.

Het is van belang om te weten dat de civiele rechter alleen af kan gaan op de feiten die door de eiser en de gedaagde zijn aangevoerd en waarop zij hun eis en verweer hebben gebaseerd.¹²²

6.7 Rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid

De wetgever heeft zorgvuldig de bewoordingen van de wetgeving gekozen. De wetgever beoogt met deze zorgvuldigheid de burgers van Nederland rechtszekerheid te bieden. De rechterzekerheid is gewaarborgd indien de burgers weten waar zij aan toe zijn in bepaalde situaties.

Daarnaast beoogt de wetgever door middel van standaarden in de wettelijke bepalingen de burgers van Nederland rechtseenheid te bieden. De rechtseenheid is gewaarborgd indien de rechters op dezelfde manier het recht toepassen op een concreet geval.

Tot slot beoogt de wetgever door middel van het geheel van wetten en regels de burgers van Nederland rechtsgelijkheid te bieden. De rechtsgelijkheid is gewaarborgd indien de rechters gelijke gevallen gelijk behandelen.¹²³

6.8 Argumenten afgeleid uit de eisen rechtseenheid, -gelijkheid en -zekerheid.

Uit de informatie afkomstig van dit hoofdstuk kan worden afgeleid uit het perspectief van de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid dat het noodzakelijk is dat rechters bij het schatten van de omvang van het vergoedingsrecht werken met vast criteria, richtlijnen of formules.

Het eerste argument is dat in de wet vage, onbepaalde, open begrippen en rechtsregels staan. Het tweede argument is dat bij de uitleg van de vage, onbepaalde, open begrippen en rechtsregels rechters belangrijk zijn, omdat de rechters de rechten en plichten van burgers vaststellen. Het derde argument is dat door vaste criteria, richtlijnen of formules te hanteren burgers weten waar ze aan toe zijn (rechtszekerheid), worden ze gelijk behandeld (rechtsgelijkheid) en werken rechters op dezelfde manier (rechtseenheid).

¹²¹ Van Schaaijk 2011, p. 108.

¹²² Pontier 1998, p. 23, 24.

¹²³ Smith 2007, p. 145.

Hoofdstuk 7 Conclusies en aanbevelingen

In hoofdstuk 7 wordt er antwoord gegeven op de centrale vraag. De centrale vraag luidt als volgt:

Welke aanbevelingen betreffende richtlijn(en) en/of formule(s) die de rechter kan hanteren bij een schatting van de omvang van het vergoedingsrecht zijn er af te leiden uit de analyse van de wetsgeschiedenis, de systematiek van het huwelijksvermogensrecht, doel en strekking van de regeling en de te verwachten complicatie bij de toepassing van de beleggingsleer, mede gelet op de eisen van rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid?

Om tot een beredeneerd antwoord te kunnen komen op de centrale vraag zullen eerst de conclusies worden gepresenteerd die zijn afgeleid uit de verschillende analyses.

In paragraaf 7.1 zijn de conclusies geformuleerd die zijn afgeleid uit de analyse van de waarborging van de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid.

In paragraaf 7.2 zijn de conclusies geformuleerd die zijn afgeleid uit de analyse van de te verwachten complicatie bij de toepassing van de beleggingsleer.

In paragraaf 7.3 worden de aanbevelingen gegeven voor de richtlijn(en) en/of formule(s) die zijn afgeleid uit de conclusies die zijn geanalyseerd in de paragrafen 7.1. en 7.2.

In paragraaf 7.4 wordt allereerst de conclusie geformuleerd die is afgeleid uit de analyse van de wetshistorische interpretatie. Vervolgens wordt de aanbeveling gegeven voor de richtlijn(en) en/of formule(s) die is afgeleid uit de bovenstaande conclusie.

In paragraaf 7.5 wordt allereerst de conclusie geformuleerd die is afgeleid uit de analyse van de systematische interpretatie. Vervolgens wordt de aanbeveling gegeven voor de richtlijn(en) en/of formule(s) die is afgeleid uit de bovenstaande conclusie.

In paragraaf 7.6 zijn allereerst de conclusies geformuleerd die is afgeleid uit de analyse van de teleologische interpretatie. Vervolgens wordt de aanbeveling gegeven voor de richtlijn(en) en/of formule(s) die is afgeleid uit de bovenstaande conclusie.

In paragraaf 7.7 wordt de formule gepresenteerd die is afgeleid uit de eerder gepresenteerde aanbevelingen.

7.1 Rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid

In deze paragraaf worden de conclusies geformuleerd die zijn afgeleid uit de analyse van de waarborging van de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid.

7.1.1 Het belang van de rechterlijke macht

De rechterlijke macht speelt een belangrijke rol voor de burgers bij de uitleg van het recht dat door de wetgevende macht is vastgesteld.

De bepalingen in de wet vormen de basis voor de rechterlijke macht, aangezien de juridische vraagstukken aan de hand van de wettelijke bepalingen dienen te worden opgelost. Maar de wettelijke bepalingen zijn niet gemaakt voor specifieke gevallen. De bepalingen bestaan uit classificerende begrippen, zodat de wettelijke artikelen toepasbaar zijn op meerdere gevallen. De wet heeft dus niet voor elk juridisch vraagstuk een bepaling met een antwoord op dat vraagstuk klaar liggen. Door middel van de classificerende begrippen wordt in de wet aangegeven waar de personen, bedrijven, instellingen of bepaalde situaties aan dienen te voldoen alvorens bepaalde bepalingen van toepassing zijn. Deze classificerende begrippen

De omvang van het vergoedingsrecht

zijn vaak ruime, vage, onbepaalde of open begrippen, zodat het niet altijd duidelijk is of de wettelijke artikelen op de personen, bedrijven, of bepaalde situaties van toepassing zijn. De betekenis van deze begrippen dient in dat geval nader door de rechterlijke macht te worden vastgesteld.

De rechter dient door middel van rechtspraak de begrippen en rechtsregels te vertalen naar rechten en plichten waar de burgers zich aan dienen te houden. Over de begrippen of rechtsregels in de wet waarvan de betekenis niet specifiek aan de hand van de wet kan worden vastgesteld, dient de rechter in uitspraken duidelijkheid aan de burgers te verschaffen.

7.1.2. Het belang van de interpretatiemethoden en/of redeneerwijzen

Door het gebruik van verschillende interpretatiemethoden en/of redeneerwijzen kan door de rechter de betekenis van ruime, vage, onbepaalde of open begrippen en rechtsregels worden vastgesteld.

De verschillende interpretatiemethoden en/of redeneerwijzen kunnen de rechter inzichten opleveren waardoor de betekenis van begrippen en rechtsregels in de wet kan worden geanalyseerd. De rechter kan de inzichten die de verschillende interpretatiemethoden en/of redeneerwijzen geven met elkaar combineren of sterk bepalende inzichten als hoofdregel ter interpretatie van de begrippen en rechtsregels gebruiken. Op deze manier wordt de betekenis en toepassing van ruime, vage, onbepaalde of open begrippen en rechtsregels in bepalingen vastgesteld.

7.1.3 Het belang van vaste criteria, richtlijnen en formules

Door het gebruik van vaste criteria, richtlijnen en formules in rechterlijke uitspraken weten de burgers waar zij in bepaalde situaties aan toe zijn.

De vaste criteria, richtlijnen en formules die worden toegepast in uitspraken functioneren voor de burgers als maatstaf voor hun rechten en plichten in bepaalde situaties. Het doen en laten van burgers, bedrijven en instellingen in onze samenleving wordt voor een groot deel bepaald door de regels in de jurisprudentie. De rechterlijke macht vormt dan ook een onmisbaar orgaan betreffende het vaststellen van rechten en plichten voor burgers in bepaalde situaties. De rechter maakt door de toepassing van de begrippen en rechtsregels in uitspraken duidelijk hoe deze dienen te worden geïnterpreteerd. Doordat er in uitspraken vaste criteria, richtlijnen of formules worden gehanteerd voor ruime, vage, onbepaalde of open begrippen en rechtsregels weten de burgers waar zij aan toe zijn.

7.1.4 Waarborging rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid

Door de toepassing van vaste criteria, richtlijnen en formules in uitspraken kan de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid worden gewaarborgd.

In de rechtspraak worden criteria, richtlijnen of formules vastgesteld voor algemene begrippen of rechtsregels. Het gevolg van deze criteria, richtlijnen en formules in uitspraken is dat deze veelal in de daaropvolgende zaken worden toegepast. Op deze manier weten de burgers, bedrijven en instellingen wat hun rechten en plichten zijn in bepaalde situaties.

Indien rechters dezelfde criteria, richtlijnen of formules hanteren bij bepaalde begrippen of rechtsregels is er sprake van rechtseenheid. Door de toepassing van criteria, richtlijnen en formules worden uiteenlopende uitspraken vermeden. Dit komt omdat de rechters door de vaste criteria, richtlijnen en formules de begrippen en rechtsregels in wettelijke bepalingen hetzelfde toepassen. Dit heeft tot gevolg dat rechters gelijke gevallen gelijk behandelen waardoor er sprake is van rechtsgelijkheid. De rechtseenheid en rechtsgelijkheid zorgen ervoor dat de burgers weten wat hun rechten en plichten zijn in bepaalde situaties. Op deze manier wordt de rechtszekerheid gewaarborgd, aangezien de voorspelbaarheid en

De omvang van het vergoedingsrecht

acceptatie van uitspraken worden vergroot door de consistentie en bestendige lijnen in de rechtspraak.

7.2 Complicatie bij vaststelling omvang vergoedingsrecht

In deze paragraaf worden de conclusies geformuleerd die zijn afgeleid uit de analyse van de te verwachten complicatie bij de toepassing van de beleggingsleer.

7.2.1 De redenen voor het ontstaan van de te verwachten complicatie

Bij de toepassing van de beleggingsleer kan de specifieke omvang van het vergoedingsrecht door verschillende redenen niet in alle gevallen worden vastgesteld.

De oorzaak waarom vergoedingsrechten niet in alle gevallen kunnen worden vastgesteld, is omdat de vergoedingsrechten op grond van de wet ontstaan. De echtgenoten zijn het ontstaan van vergoedingsrechten niet bewust overeengekomen bij de huwelijksluiting. De vergoedingsrechten ontstaan namelijk op grond van de wet bij alle huwelijken ongeacht het huwelijksgoederenregime. Dit komt omdat de wettelijke bepaling betreffende vergoedingsrechten is opgenomen in titel 6 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek. In titel 6 zijn de rechten en verplichtingen van alle echtgenoten opgenomen. Op deze manier komen de rechten en verplichtingen de echtgenoten toe door de wet en hebben de echtgenoten niet bewust samen de keuze voor deze rechten en plichten gemaakt. Dit heeft tot gevolg dat de echtgenoten vaak niet op de hoogte zijn van hun recht op een vergoeding of de plicht van betaling van de vergoeding. Bij een scheiding kunnen de echtgenoten hiermee pas worden geconfronteerd.

Daarnaast ontbreekt het de echtgenoten vaak aan interesse in de vermogensverschuivingen en de voldoening of opeising van het vergoedingsrecht dat daaruit ontstaat. Dit heeft tot gevolg dat de echtgenoten zich pas bezighouden met de opeising van de vergoedingsrechten in het zicht van een echtscheiding. Aangezien de echtgenoten tijdens het huwelijk zich vaak geen zorgen maken over de vergoedingsrechten worden deze vaak pas jaren later bij een echtscheiding opgeëist. De kans is dan groter dat het nominale bedrag ten tijde van de vermogensverschuiving niet meer goed kan worden vastgesteld.

Tevens ontbreekt het de echtgenoten vaak aan het bijhouden van een deugdelijke administratie. Een zorgvuldig bijgehouden administratie zorgt ervoor dat financiële feiten systematisch worden vastgelegd. Op deze manier kan informatie gemakkelijk worden teruggehaald. Indien het bij de echtgenoten ontbreekt aan een deugdelijke administratie zullen de vermogensverschuivingen niet altijd goed kunnen worden achterhaald.

Tot slot wordt de mogelijkheid in de wet, waarmee het ontstaan van vergoedingsrechten worden voorkomen, (veelal) niet benut. Dit geldt voor de mogelijkheid genoemd in artikel 1:96 lid 2 BW (nieuw). In het betreffende artikel wordt de andere echtgenoot de mogelijkheid geboden om te voorkomen dat schuldeisers privéschulden van de echtgenoot/schuldenaar verhalen op de gemeenschap. De andere echtgenoot dient dan goederen aan te wijzen uit het privévermogen van de echtgenoot/schuldenaar waarop de schuldeisers de schulden kunnen verhalen. Indien deze mogelijkheid niet wordt benut, is de kans aanwezig dat schuldeisers deze privéschulden die buiten de gemeenschap vallen, gaan verhalen op de gemeenschap. Dit heeft tot gevolg dat een vergoedingsrecht ontstaat. Dit vergoedingsrecht zal dan tevens door het gebrek aan interesse en de onwetendheid bij echtgenoten (veelal) niet direct worden opgeëist. De omvang van het vergoedingsrecht zal door het verstrijken van de jaren en het gebrek aan deugdelijke administratie niet goed kunnen worden vastgesteld doordat de vermogensverschuivingen niet goed kunnen worden achterhaald.

7.2.2 Het gevolg van de te verwachten complicatie

In het geval de omvang van het vergoedingsrecht niet goed kan worden vastgesteld, dient deze te worden geschat op grond van artikel 1:87 lid 5 BW (nieuw).

De omvang van het vergoedingsrecht

De kans is aanwezig dat het vergoedingsrecht niet kan worden vastgesteld, tengevolge van een ondeugdelijke administratie, het verstrijken van de jaren of door het ontbreken van interesse of de onwetendheid bij het ontstaan van het vergoedingsrecht. Wanneer echtgenoten de omvang van het vergoedingsrecht niet kunnen vaststellen, is er de mogelijkheid gecreëerd door de wetgever om deze vergoeding te schatten op grond van artikel 1:87 lid 5 BW (nieuw). De specifieke betekenis van het woord “geschat” en de toepassing door de rechters is echter nog niet duidelijk vastgesteld.

7.2.3 Waarborging fundamentele waarden bij het gevolg

Bij de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht in het geval van een schatting op grond van artikel 1:87 lid 5 BW (nieuw) dienen de rechters te werken met vaste criteria, richtlijnen of formules. Dit is noodzakelijk vanuit het perspectief van rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid (fundamentele waarden) gezien.

Een schatting is een ruim, vaag, onbepaald of open begrip. Het staat dus niet vast op welke manier de rechters de omvang van het vergoedingsrecht dienen te schatten. Door richtlijn(en) en/of formule(s) te hanteren in het geval van een schatting van de omvang van het vergoedingsrecht zullen de fundamentele waarden worden gewaarborgd.

7.3 Aanbeveling: hanteer een puntensysteem voor vaststelling nominale bedrag

- De rechters wordt aanbevolen om bij het opstellen van richtlijn(en) en/of formule(s) voor de bepaling van de omvang van het nominale bedrag bij het vergoedingsrecht bij schatting als uitgangspunt de informatie afkomstig van de echtgenoten te nemen.

Indien het vergoedingsrecht door de echtgenoten volgens de beleggingsleer niet kan worden vastgesteld, wil dat niet zeggen dat er helemaal geen informatie is over de vermogensverschuivingen. Bij elke vermogensverschuiving zal de inhoud en de omvang van de informatie die de echtgenoten aanreiken anders zijn. Deze informatie zal als basis dienen voor de verdere vaststelling van de omvang van het vergoedingsrecht. Aanbevolen wordt dan ook om bij een schatting van de vergoedingsrechten te beginnen bij de informatie afkomstig van de echtgenoten.

- De rechters wordt aanbevolen om bij het opstellen van richtlijn(en) en/of formule(s) voor de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht nadat de informatie afkomstig van de echtgenoten in kaart is gebracht door middel van een puntensysteem de omvang de nominale waarde van de vermogensverschuiving van de vergoeding te specificeren en op deze manier vast te stellen.

Door punten toe te kennen bij verscheidene aspecten zal de hoogte van het nominale bedrag van de vermogensverschuiving worden verhoogd of verlaagd. Dit puntensysteem is een vast systeem waardoor de rechters op dezelfde wijze de nominale waarde bepalen (rechtseenheid), de rechters in situaties met overeenkomstige aspecten dezelfde punten toekennen (rechtsgelijkheid) en de echtgenoten weten wat er gebeurt indien de nominale waarde niet door de informatie afkomstig van de echtgenoten kan worden vastgesteld (rechtszekerheid).

- De rechters wordt aanbevolen om bij het opstellen van richtlijn(en) en/of formule(s) het puntensysteem voor de bepaling van de omvang van de nominale waarde rekening te laten houden met de aard van de vermogensverschuiving en de mate waarin deze drukt op de benadeelde echtgenoot.

De aard van de vermogensverschuiving houdt de reden in waarom de vermogensverschuiving heeft plaatsgevonden. Dit zal worden duidelijk gemaakt door middel van een voorbeeld. Indien er een vermogensverschuiving heeft plaatsgevonden omdat de

De omvang van het vergoedingsrecht

man privéschulden heeft gemaakt en deze ten laste van de gemeenschap zijn voldaan, is dit een andere reden dan wanneer een vermogensverschuiving heeft plaatsgevonden omdat zonder het privévermogen van de man het huis niet kon worden gekocht.

De mate waarin de vermogensverschuiving drukte op de benadeelde echtgenoot houdt de procentuele waarde in van de vermogensverschuiving ten opzichte van de waarde van het privévermogen. Dit zal worden duidelijk gemaakt door middel van een voorbeeld. Indien de vrouw 60.000,- euro aan privévermogen heeft, is er een verschil of deze vrouw 60.000,- euro of 20.000,- euro van haar privévermogen aan de gemeenschap heeft besteed. In de eerste situatie drukt de vermogensverschuiving veel zwaarder op haar privévermogen dan in de tweede situatie. Dit komt omdat de vrouw bij de eerste situatie 100% van haar privévermogen heeft besteed en in de tweede situatie 33,33% van haar privévermogen heeft besteed.

7.4 Wetshistorische interpretatie

Uit de wetshistorische interpretatie blijkt dat de bedoeling van de wetgever is geweest om met de beleggingsleer de echtgenoten in economische zin medegerechtigd te laten zijn bij vermogensverschuivingen.

Bij de wetshistorische interpretatiemethode worden de betekenis van begrippen en rechtsregels in wettelijke bepalingen afgeleid van de bedoeling van de wetgever. In de parlementaire stukken blijkt dat de wetgever de oorspronkelijke nominaliteitsleer bij vergoedingsrechten wilde vervangen door een stelsel van evenredige verrekening. Bij evenredige verrekening wordt uitgegaan van een verrekening in gelijke verhouding. Door de toepassing van de beleggingsleer bij de bepaling van de hoogte van het vergoedingsrecht komen de waardeinstijgingen of de waardedalingen mede ten gunste of ten laste van de geldschietende echtgenoot. Dat betekent dat het nominale bedrag wordt verhoogd of verlaagd door de waardeinstijgingen en waardedalingen.

7.4.1 Aanbeveling: bij nominaal bedrag waardeinstijgingen en -dalingen toepassen

De volgende aanbeveling betreffende de richtlijn(en) en/of formule(s) die de rechter kan hanteren bij de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht bij een schatting vloeit voort uit de wetshistorische interpretatie.

- De rechters wordt aanbevolen om bij het opstellen van richtlijn(en) en/of formule(s) voor de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht bij een schatting de waardeinstijgingen en waardedalingen mede ten gunste te laten komen van de geldschietende echtgenoot. De huidige waarde van het goed dient te worden vermeerderd of verminderd met de waarde van het goed ten tijde van de vermogensverschuiving. Deze waardeinstijgingen en waardedalingen dienen te worden toegepast nadat het nominale bedrag is vastgesteld door het puntensysteem.

De bedoeling van de wetgever om de beleggingsleer bij het bepalen van de vergoedingsrechten toe te passen, dient ook in de rechtspraak te worden gewaarborgd. De benodigde gegevens met betrekking tot de waardes zijn thans meer dan vroeger bij de echtgenoten voorhanden of gemakkelijker na te gaan, bijvoorbeeld WOZ- waarderingen. Op deze manier wordt de bedoeling van de wetgever om de geldschietende echtgenoot ook mee te laten delen met waardeinstijging en –verminderingen ook bij een schatting toegepast.

7.5 Systematische interpretatie

Uit de systematische interpretatie blijkt dat op basis van het systeem van het huwelijksvermogensrecht de wetgeving is bedoeld om de zwakkere partij binnen het huwelijk te beschermen.

De omvang van het vergoedingsrecht

Bij de systematische interpretatiemethode wordt de betekenis van begrippen en rechtsregels in wettelijke bepalingen afgeleid van de systematiek van de wetgeving. De rechtsbegrippen en rechtsregels vormen samen een systeem en die lijnen dienen te worden doorgetrokken bij nieuwe wetgeving en rechtspraak. Uit het gehele systeem van het huwelijksvermogensrecht kan worden geanalyseerd dat de wetgever in grote lijnen de echtgenoot met een economische zwakkere positie heeft willen beschermen. Dit is ook terug te zien in de bestuursregeling van de Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen.

7.5.1 Aanbeveling: toepassen van een billijkheidscorrectie

De volgende aanbeveling betreffende de richtlijn(en) en/of formule(s) die de rechter kan hanteren bij de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht bij een schatting vloeit voort uit de systematische interpretatie.

- De rechters wordt aanbevolen om bij het opstellen van richtlijn(en) en/of formule(s) voor de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht bij een schatting de economische zwakkere echtgenoot te beschermen. De uiteindelijk vastgestelde omvang van het vergoedingsrecht dient te worden verminderd, gelijk te blijven of vermeerderd door het bedrag te vermenigvuldigen met de waarde 0,5, 1 of 1,5. Deze billijkheidscorrectie dient te worden toegepast nadat de waardestijgingen of waardedalingen zijn toegepast op het vastgestelde nominale bedrag.

Op deze wijze kan de rechter invloed uit oefenen op de omvang van het vergoedingsrecht door deze te vermenigvuldigen met één van de drie waarden. De keuze van één van de drie waarden is afhankelijk van de economische positie van de echtgenoot die recht heeft op het vergoedingsrecht.

Indien het vergoedingsrecht toekomt aan de economische zwakkere echtgenoot wordt de vastgestelde omvang van het vergoedingsrecht vermenigvuldigd met 1,5. Indien het vergoedingsrecht toekomt aan de economische sterkere echtgenoot wordt de vastgestelde omvang van het vergoedingsrecht vermenigvuldigd met 0,5. Indien er geen sprake is van een economische sterkere of zwakkere echtgenoot kan de rechter het vergoedingsrecht vermenigvuldigen met de waarde 1, zodat de hoogte van de vergoeding gelijk blijft. Door de toepassing van de billijkheidscorrectie kan de rechter ervoor zorgen dat de economische zwakkere echtgenoot bij de bepaling van het vergoedingsrecht bij een schatting kan worden beschermd.

7.6 Teleologische interpretatie

In de onderstaande subparagrafen zijn de conclusies voor de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht afgeleid uit de analyse van de teleologische interpretatie.

7.6.1 Verschil tussen functie beleggingsleer en de algemene functie van de wet

Uit de teleologische interpretatie blijkt dat het doel en de strekking van de beleggingsleer niet strekt met de algemene functie van de wet.

Vanuit de teleologische interpretatiemethode wordt de betekenis van rechtsregels en begrippen door de rechters afgeleid van het doel, strekking of ratio van de regeling. In de geschiedenis van de totstandkoming van de Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen staan twee opvattingen over de functie van de wet (in algemene zin) en de strekking van deze wet met betrekking tot de beleggingsleer (in het bijzonder). De strekking van de regeling met betrekking tot de beleggingsleer is om beide echtgenoten in gelijke mate mee te laten delen in 'winst of verlies'. De waardestijgingen of de waardedalingen komen ten voordele of ten nadele van de geldschietende echtgenoot. De gedachte van de wetgever is geweest om de wet neutraal te laten staan tegenover de man –vrouw verhouding in de samenleving.

Daartegenover staat de opvatting dat de wet de strekking zou moeten hebben om de zwakkere partij te beschermen. De zwakkere partij kan op deze manier in een gelijke

De omvang van het vergoedingsrecht

economische positie komen als de sterkere partij. In de Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen is deze bedoeling van de wetgever duidelijk terug te zien bij de bestuursregeling.

7.6.2 Functie beleggingsleer staat boven de algemene functie van de wet

Uit de teleologische interpretatie blijkt dat de rechter het doel en de strekking van de beleggingsleer dient te volgen in de rechtspraak in plaats van de algemene functie van de wet.

Bij de teleologische interpretatiemethode gaat het om de betekenis van de regeling die deze op dit moment redelijkerwijs wordt geacht te hebben. Er wordt hierbij rekening gehouden met de actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Op deze manier blijft het recht bij de tijd en worden sociale doelen en belangen in de samenleving beschermd.

Vanuit de maatschappelijke ontwikkelingen van de samenleving gezien zal het in economische zin medegerechtigd zijn als doel van de wet beter aansluiten dan de bescherming van de zwakkere echtgenoot. Dit komt door de emancipatie van de vrouw op allerlei gebieden en niveaus in de samenleving. Vrouwen blijven tijdens het huwelijk doorwerken en kiezen steeds vaker voor een carrière waardoor vrouwen economisch minder afhankelijk worden van de man.

Daarnaast wordt de vrouw in het dagelijkse leven ook steeds meer als gelijke van de man gezien. In de samenleving, op de werkvloer, in relaties en zeker ook in de huidige gezinssituaties is deze verandering aanwezig.

Tot slot willen en kunnen vrouwen vaker zelfstandig en onafhankelijker zijn. Dit is te zien bij het aantal echtscheidingen. Vrouwen blijven niet meer langer bij hun man omdat zij bang zijn om het alleen financieel niet te kunnen redden.

In de maatschappelijke ontwikkelingen is de ontwikkeling te zien dat vrouwen steeds vaker (economisch) zelfstandig zijn en de kloof tussen de man en vrouw (economisch) steeds kleiner wordt. Uit de teleologische interpretatie blijkt dan ook dat deze maatschappelijke ontwikkelingen dienen te worden geïmplementeerd bij de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht door middel van de beleggingsleer.

7.6.3 De functie beleggingsleer voldoet aan de maatschappelijke ontwikkelingen

Uit de teleologische interpretatie blijkt dat het doel en de strekking van de beleggingsleer voldoet aan de verwachtingen van de maatschappelijke ontwikkelingen.

Door de roep om te reageren op de emancipatie van de vrouw heeft de wetgever gezorgd voor de beleggingsleer. Doordat zowel de waardeinstellingen als de waardedalingen ten gunste of ten nadele van het gemeenschapvermogen of de geldschietende echtgenoot komen, heeft de beleggingsleer het in economische zin medegerechtigd zijn als uitgangspunt genomen. De wetgever beschermt op deze wijze noch de man en noch de vrouw, maar kijkt naar het economisch belang. De beleggingsleer wordt hierdoor gekoppeld aan de ontwikkeling in de maatschappij. Doordat de vrouw geëmancipeerder wordt, hoeft zij niet in alle gevallen als zwakkere partij te worden beschermd en gaat het economische belang voor. Tevens kunnen door de ontwikkelingen in de maatschappij - de groter wordende (economische) onafhankelijkheid van de vrouw - de 'openingen' in de wet worden benut. In artikel 1:87 lid 4 BW (nieuw) is de mogelijkheid ontstaan dat echtgenoten zelfstandig kunnen afwijken van de regelingen genoemd in dit artikel, betreffende de beleggingsleer en de uitzonderingen daarop. Door deze opening in de wet reageert de wetgever tevens op de gelijkheid van de man en vrouw. De echtgenoten kunnen, als gelijken, bij onderhandelingen afspraken maken over de bepaling van de omvang van de vergoedingsrechten.

7.6.4 Aanbeveling: de economische zwakkere echtgenoot niet beschermen

De omvang van het vergoedingsrecht

De volgende aanbeveling betreffende de richtlijn(en) en/of formule(s) die de rechter kan hanteren bij de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht bij een schatting vloeien voort uit de teleologische interpretatie.

- De rechters wordt aanbevolen om bij het opstellen van richtlijn(en) en/of formule(s) voor de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht bij een schatting de economische zwakkere echtgenoot niet te beschermen. De rechters dienen bij de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht bij een schatting de beleggingsleer aan te houden en deze niet te bezwaren of te verlichten ten aanzien van de economische zwakkere echtgenoot.

Zowel de man als de vrouw heeft gelijke kansen in de samenleving en binnen het gezinsleven om zelfstandig zijn of haar economische positie te beschermen. De ontwikkelingen in de maatschappij geven (economische) zelfstandigheid aan. Dit dient te worden gekoppeld aan de wettelijke bepalingen en de toepassing daarvan door rechters. Dit betekent dat de economische zwakkere echtgenoot niet hoeft te worden beschermd bij de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht bij een schatting. De uiteindelijk vastgestelde vergoeding dient niet te worden verhoogd of verlaagd met bepaalde waarden om op deze manier de economische zwakkere echtgenoot te beschermen.

7.7 De formule

Uit de aanbevelingen genoemd in de voorgaande paragrafen kan de volgende aanbeveling met betrekking tot een formule worden afgeleid:

- De rechters wordt aanbevolen om bij een schatting van de omvang van het vergoedingsrecht de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en de rechtszekerheid te waarborgen door het hanteren van de formule: $N \times W \times B$.

De factor N in de formule staat voor: nominale waarde.

Bij de vaststelling van de nominale waarde dienen de rechters als uitgangspunt de informatie afkomstig van de echtgenoten te nemen. Vervolgens dienen de rechters de nominale waarde te specificeren met behulp van een vast puntensysteem. De rechters dienen bij het puntensysteem rekening te houden met de aard van de vermogensverschuiving en de mate waarin deze drukte op de benadeelde echtgenoot.

De factor W in de formule staat voor: waardestijgingen en waardedalingen

De rechters dienen na vaststelling van de nominale waarde van het goed de waarstijgingen of waardedalingen mede ten gunste te laten komen van de geldschietende echtgenoot.

De factor B in de formule staat voor: billijkheidscorrectie

De rechters dienen door toepassing van de billijkheidscorrectie de omvang van het vergoedingsrecht te verminderen, gelijk te laten blijven of te vermeerderen door vermenigvuldiging met de waarde 0,5, 1 of 1,5.

De waarde 1,5 dient te worden toegepast indien het vergoedingsrecht toekomt aan de economische zwakkere echtgenoot. De waarde 0,5 dient te worden toegepast indien het vergoedingsrecht toekomt aan de economische sterkere echtgenoot. De waarde 0,5 dient te worden toegepast indien er geen sprake is van een economische sterkere of zwakkere echtgenoot.

De omvang van het vergoedingsrecht

Evaluatie

Terugkijkend op het onderzoek kan er worden gezegd dat de centrale vraag in hoofdstuk 7 is beantwoord. Door onderzoek te doen naar de complicatie van de beleggingsleer kon worden geconcludeerd dat het vergoedingsrecht door verschillende elementen in bepaalde gevallen dient te worden geschat. Daarnaast kon door onderzoek te doen naar de eisen van rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid worden geconcludeerd dat bij het schatten van de omvang van het vergoedingsrecht vaste criteria, richtlijnen of formules dienen te worden gehanteerd door de rechters. Vervolgens zijn verschillende interpretatiemethoden toegepast waardoor uit de analyse van de wetsgeschiedenis, systematiek van het recht en het doel en strekking van de regeling aanbevelingen konden worden gegeven voor de richtlijn(en) en/of formule(s). Tot slot is er uit deze aanbevelingen een formule voortgekomen.

Het onderzoek geeft door middel van de aanbevelingen nieuwe inzichten aan de rechters. Deze nieuwe inzichten kunnen worden meegenomen bij de ontwikkeling van de concrete richtlijn(en) en/of formule(s) met betrekking tot het schatten van de omvang van het vergoedingsrecht. Op deze manier wordt er een bijdrage geleverd aan de waarborging van de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid.

Het onderzoek resulteert in vele nieuwe inzichten voor de rechters op het gebied van de wetsgeschiedenis, systematiek van de wet en het doel en de strekking van de regeling. Bij een vervolgonderzoek kan er echter worden gestreefd om de aanbeveling met betrekking tot het puntensysteem nader uit te werken. Het hanteren van een puntensysteem bij het vaststellen van de nominale waarde van de vermogensverschuiving is van belang voor de waarborging van de rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid. Hoe dit puntensysteem dient te worden uitgevoerd, verlangt echter verder onderzoek.

Gedurende het onderzoek zijn de centrale vraag, doelstelling en probleembeschrijving aangepast omdat ervoor is gekozen om het onderwerp verder af te bakenen. In eerste instantie zou onderzoek worden gedaan om aanbevelingen te geven met betrekking tot de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht in algemene zin. Later is dit onderwerp veranderd waardoor specifiek aanbevelingen worden gezocht voor de bepaling van de omvang van het vergoedingsrecht, indien deze dient te worden geschat op grond van artikel 1:87 lid 5 BW (nieuw). Deze aanpassing was wenselijk omdat het onderwerp anders te omvangrijk was voor dit onderzoek.

De omvang van het vergoedingsrecht

Bronnenlijst

Literatuur

Assers 2010

C. Assers, *Personen- en familierecht. Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht*, Deventer: Kluwer 2010.

De Bruijn 2010

A.R. de Bruijn, *Het Nederlandse Huwelijksvermogensrecht*, Deventer: Kluwer 2010.

Breedeveld 2008

B. Breedeveld, *De huwelijksgemeenschap bij echtscheiding* (academisch proefschrift Amsterdam Vrije Universiteit), 2008.

Van Dinteren 2011

L. van Dinteren, *De beleggingsleer* (afstudeerscriptie Nijmegen Juridische Hogeschool Avans-Fontys), 2011.

Hartkamp 2010

A.S. Hartkamp, *Aard en opzet van het nieuwe vermogensrecht*, Deventer: Kluwer 2010.

Heida e.a. 2010

A. Heida e.a., *Echtscheidingsrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2010.

Janssen 2007

L. Janssen, *Procesrecht begrepen*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2007.

Kraan 2008

C.A. Kraan, *Het huwelijksvermogensrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2008.

Pontier 1998

J.A. Pontier, *Rechtsvinding*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 1998.

Van Mourik 2009

M.J.A. van Mourik, *Huwelijksvermogensrecht. Monografieën Privaatrecht*, Deventer: Kluwer 2009.

Nieuwenhuis e.a. 2009

J.H. Nieuwenhuis e.a., *Tekst & Commentaar. Burgerlijk Wetboek*, Deventer: Kluwer 2011.

Van Schaaijk 2011

G.A.F.M van Schaaijk, *Praktijkgericht juridisch onderzoek*, Den Haag: Boom Juridisch uitgevers 2011.

Schonewille e.a. 2007

F. Schonewille e.a., *Relatievermogensrecht geschetst*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2007.

Schuijt e.a. 2007

G.A.I. Schuijt e.a., *Leidraad voor juridische auteurs. Voetnoten, bronvermeldingen, literatuurlijsten en afkortingen in Nederlandstalige publicaties*, Deventer: Kluwer 2007.

Smith 2007

C.E. Smith, *Regels van rechtsvinding*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2007.

De omvang van het vergoedingsrecht

Spoormans 2011

A.C. Spoormans, 'Nieuwe wet over huwelijk is een gemiste kans', *Het Financieele Dagblad* 28 april 2011.

Timmer & Paffen 2008

I. Timmer en A.L.A.M. Paffen, *Verbintenissenrecht begrepen*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2008.

Verbeke 2003

A.L.P.G. Verbeke, 'Overgangsrecht in de derde tranche huwelijksvermogensrecht', *WPNR* 2003.

Vlaardingebroek e.a. 2008

P. Vlaardingebroek e.a., *Het hedendaagse personen- en familierecht*, Deventer: Kluwer 2008.

Jurisprudentie

Hoge Raad 15 februari 2008, *NJ* 2008, 110
Hoge Raad 12 januari 2007, *RvdW* 2007, 88
Hoge Raad 4 mei 2007, *LJN* AZ7904.
Hoge Raad 13 januari 2006, *NJ* 2006, 60.
Hoge Raad 12 juni 1987, *NJ* 1988, 150

Kamerstukken

Kamerstukken II 2002/03, 28 867, nr. 3 (MvT).
Kamerstukken II 2002/03, 28 867, nr. 9 (Tweede NvW).
Kamerstukken II 1999/00, 27 084, nr. 3 (MvT).
Kamerstukken II 1996/97, 25 407, nr. 3 (MvT).
Kamerstukken II 1995/96, 23 761, nr. 7 (NvW).

Websites

Encyclopedie

Site: www.encyclo.nl
Site bezocht op: 1 november 2011
Zoektermen: strekking
Volledige link: <<http://www.encyclo.nl/begrip/strekking>>

Europa

Site: www.europa-nu.nl
Site bezocht op: 5 december 2011
Zoektermen: trias politica, machtenscheiding
Volledige link: <http://www.europa-nu.nl/id/vhnnmt7lidzx/trias_politica_machtenscheiding_en>

GMW advocaten

Site: www.gmw.nl
Site bezocht op: 3 oktober 2011
Zoektermen: wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen
Volledige link: <<http://www.gmw.nl/gmw-advocaten-weblog/nieuwe-wet-aanpassing-gemeenschap-van-goederen-deel-3.html>>

De omvang van het vergoedingsrecht

Lexius

Site: www.lexius.nl

Site bezocht op: 1 november 2011

Zoektermen: aanwijzingen voor de regelgeving

Volledige link: <<http://lexius.nl/aanwijzingen-voor-de-regelgeving/hoofdstuk4/paragraaf4.3>>

Rijksoverheid

Site: www.rijksoverheid.nl

Site bezocht op: 12 september 2011

Zoektermen: onderwerpen > rechtspraak > rechtspraak in Nederland

Volledige link: <<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/rechtspraak-in-nederland/vraag-en-antwoord/wat-is-de-rechtbank.html#anker-griffier>>

De omvang van het vergoedingsrecht

Bijlage 1

Op grond van de wet van 18 april 2011 luidt artikel 87 van boek 1 van het Burgerlijk Wetboek als volgt:

“Artikel 87

1. *Indien een echtgenoot ten laste van het vermogen van de andere echtgenoot een goed dat tot zijn eigen vermogen zal behoren, verkrijgt of indien ten laste van het vermogen van de andere echtgenoot een schuld ter zake van een tot zijn eigen vermogen behorend goed wordt voldaan of afgelost, ontstaat voor de eerstgenoemde echtgenoot een plicht tot vergoeding.*
2. *De vergoeding beloopt een gedeelte van de waarde van het goed op het tijdstip waarop de vergoeding wordt voldaan. Dit gedeelte:*
 - a. *is in het geval van een verkrijging ten laste van het vermogen van de andere echtgenoot evenredig aan het uit diens vermogen afkomstig aandeel in de tegenprestatie voor het goed;*
 - b. *komt in het geval van een voldoening of aflossing ten laste van het vermogen van de andere echtgenoot overeen met de verhouding tussen het uit diens vermogen voldane of afgeloste bedrag ten opzichte van de waarde van het goed op het tijdstip van die voldoening of aflossing.*
3. *Ten aanzien van de vergoeding gelden voorts de volgende regels:*
 - a. *tenzij de echtgenoot het vermogen van de andere echtgenoot met diens toestemming heeft aangewend op de wijze als bedoeld in het eerste lid, beloopt de vergoeding ten minste het nominale bedrag dat ten laste van het vermogen van de andere echtgenoot is gekomen;*
 - b. *ter zake van goederen die naar hun aard bestemd zijn om te worden verbruikt, beloopt de vergoeding steeds het nominale bedrag dat ten laste van het vermogen van de andere echtgenoot is gekomen;*
 - c. *ter zake van goederen die inmiddels zijn vervreemd zonder dat daarvoor andere goederen in de plaats zijn gekomen, wordt in plaats van de waarde, bedoeld in de aanhef van het tweede lid, uitgegaan van de waarde ten tijde van de vervreemding. Met een vervreemding wordt gelijkgesteld het onherroepelijk worden van een begunstiging bij een sommenverzekering of een andere begunstiging bij een beding ten behoeve van een derde.*
4. *Echtgenoten kunnen bij overeenkomst afwijken van het eerste lid tot en met het derde lid. Geen vergoeding is verschuldigd voorzover door verkrijging, voldoening of aflossing ten laste van het vermogen van de andere echtgenoot wordt voldaan aan een op die echtgenoot rustende verbintenis.*
5. *Kan de vergoeding overeenkomstig het eerste tot en met het vierde lid niet nauwkeurig worden vastgesteld, dan wordt zij geschat.”*

Op grond van de wet van 18 april 2011 luidt artikel 95 en 96 van boek 1 van het Burgerlijk Wetboek als volgt:

“Artikel 95

1. *Een goed dat een echtgenoot anders dan om niet verkrijgt, blijft buiten de gemeenschap, indien het bij de verkrijging voor meer dan de helft van de tegenprestatie ten laste van zijn eigen vermogen komt. Voorzover de tegenprestatie ten laste van de gemeenschap komt, is de echtgenoot gehouden tot een vergoeding aan de gemeenschap. Het beloop van de vergoeding wordt bepaald overeenkomstig artikel 87, tweede en derde lid, wordt bepaald.*
2. *Indien een goed tot de gemeenschap gaat behoren en een echtgenoot bij de verkrijging uit zijn eigen vermogen aan de tegenprestatie heeft bijgedragen, komt deze echtgenoot een vergoedingsvordering toe, waarvan het beloop overeenkomstig artikel 87, tweede en derde lid, wordt bepaald.”*

“Artikel 96

1. *Voor een schuld van een echtgenoot kunnen ongeacht of deze in de gemeenschap is gevallen, zowel de goederen der gemeenschap als zijn eigen goederen worden uitgewonnen.*
2. *Voor een niet in de gemeenschap gevallen schuld van een echtgenoot kunnen de goederen van de gemeenschap niet worden uitgewonnen, indien de andere echtgenoot eigen goederen van eerstgenoemde aanwijst, die voldoende verhaal bieden.*
3. *De echtgenoot uit wiens eigen goederen een schuld der gemeenschap is voldaan, heeft deswege recht op vergoeding uit de goederen der gemeenschap. Betreft het een schuld ter zake van een tot de*

De omvang van het vergoedingsrecht

gemeenschap behorend goed, dan wordt het beloop van de vergoeding bepaald overeenkomstig artikel 87, tweede en derde lid.

4. De echtgenoot wiens niet in de gemeenschap gevallen schuld uit goederen der gemeenschap is voldaan, is deswege gehouden tot vergoeding aan de gemeenschap. Betreft het een schuld ter zake van een tot zijn eigen vermogen behorend goed, dan wordt het beloop van de vergoeding bepaald overeenkomstig artikel 87, tweede en derde lid.

5. De echtgenoot die een schuldeiser tegenwerpt dat een goed waarop deze verhaal zoekt niet behoort tot de gemeenschap, draagt daarvan de bewijslast.”